

Univerzita Palackého v Olomouci

Právnická fakulta

Bc.Nikola Dardová

**Asociační dohody a dohody se státy Východního partnerství
v rámci práva vnějších vztahů EU**

Diplomová práce

Olomouc 2014

Tato diplomová práce je jedním z výstupů z IGA projektu s názvem: „EU v měnícím se světě – aktuální reflexe v právu EU“ v rámci Studentské grantové soutěže.

Autorka děkuje za poskytnutý grant, který umožnil získat důležité poznatky, jež se promítly do tohoto textu práce.

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Asociační dohody a dohody se státy Východního partnerství v rámci práva vnějších vztahů EU vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.

V Praze dne 25. listopadu 2014

Nikola Dardová

Na tomto místě bych si dovolila velice poděkovat paní doc. et doc. JUDr. Naděždě Šiškové, Ph.D. za její čas, trpělivost, odborné rady, vedení diplomové práce a také za možnost podílet se a být přítomna na konferencích na půdě Ministerstva zahraničních věcí ČR.

Obsah

| | |
|--|----|
| Seznam použitých zkratk | 6 |
| Úvod, cíle a metoda práce | 7 |
| 1 Evropská politika sousedství | 11 |
| 1.1 Východní partnerství a jeho přínos | 13 |
| 1.1.1 Bilaterální dimenze | 14 |
| 1.1.2 Multilaterální dimenze | 15 |
| 2 Vnější smlouvy Evropské unie | 18 |
| 2.1 Právní povaha vnějších smluv | 19 |
| 2.2 Účinky vnějších smluv | 21 |
| 2.3 Smíšené smlouvy | 22 |
| 2.4 Dohody o partnerství a spolupráci | 24 |
| 2.5 Asociační dohody | 25 |
| 2.5.1 Postavení Asociačních dohod jako nástroje privilegovaných vztahů | 26 |
| 2.5.2 Rys asymetrie | 26 |
| 2.5.3 Asociační dohoda s Ukrajinou | 27 |
| 3 Komparace Evropských asociačních dohod s Asociačními dohodami uzavíranými v rámci VP | 33 |
| 3.1 Aktéři utvářející vzájemné vztahy | 37 |
| 3.2 Institucionální struktura Asociačních dohod | 39 |
| 3.2.1 Vzájemné spory | 40 |
| 3.3 Sekundární asociační právo | 41 |
| 4 Vzájemné dohody v zemích Východního partnerství | 43 |
| 4.1 Analýza uzavřených dohod v rámci VP | 43 |
| 4.2 Vztahy s Ukrajinou | 48 |
| 4.2.1 Asociační agenda | 49 |
| 5 Judikatura SD EU vztahující se k problematice Asociačních dohod | 50 |
| 5.1 Asociační právo a jeho přímý účinek | 51 |
| 5.2 Volný pohyb osob, pojem pracovníka | 51 |
| 5.3 Povolení k pobytu | 52 |
| 5.4 Zákaz diskriminace | 52 |
| 5.5 Vyhoštění | 53 |
| 5.6 Rodinní příslušníci pracovníků z třetích zemí a jejich práva | 54 |
| 5.7 Právo na usazování | 54 |
| 6 Návrhy a závěry de lege ferenda | 55 |
| Závěr | 57 |

| | |
|-------------------------------|----|
| Seznam použitých zdrojů | 59 |
| Monografie | 59 |
| Právní předpisy | 59 |
| Internetové zdroje | 61 |
| Judikatura | 65 |
| Resumé | 68 |
| Klíčová slova | 68 |
| Abstract..... | 69 |
| Key words..... | 69 |

Seznam použitých zkratk

| | |
|--------------|--|
| AA | Asociační dohoda, Association Agreement |
| CSF | Fórum občanské společnosti, Civil Society Forum |
| DCFTA | Prohloubená a komplexní zóna volného obchodu, Deep and comprehensive free trade area |
| EPS | Evropská politika sousedství |
| EU | Evropská unie |
| PCA | Dohoda o partnerství a spolupráci, Partnership and Cooperation Agreement |
| SD EU | Soudní dvůr Evropské unie |
| SEU | Smlouva o Evropské unii |
| SFEU | Smlouva o fungování Evropské unie |
| SZBP | Společná zahraniční a bezpečnostní politika |
| VP | Východní partnerství |
| WTO | Světové obchodní organizace, World Trade Organisation |

Úvod, cíle a metoda práce

Ve své diplomové práci se zabývám problematikou dohod uzavřených se státy Východního partnerství (dále VP) s důrazem na otázku Ukrajiny a její proces přibližování. VP považuji za tzv. regionální nadstavbu Evropské politiky sousedství (dále EPS), která má charakter asociační politiky, jejímž smyslem je posílit vzájemné vztahy. Toho má být dosaženo pomocí nově vyjednaných Asociačních dohod (dále AA), které budou obsahovat vytvoření a prohloubení komplexních zón volného obchodu. Součástí těchto dohod je sblížení s evropskými právními předpisy, normami, standardy a sektorovou spoluprací. Vzájemné bilaterální vztahy, pokud nejsou upraveny AA, jsou upraveny Dohodou o partnerství a spolupráci (dále PCA), jež také upravuje vzájemná politická i ekonomická postavení. Uvedené vnější smlouvy Evropské unie (dále EU) jsou typické svými charakterovými vlastnostmi, jež jsou dány druhem smluv, tzv. mluvíme zde o smíšených smlouvách.

Hlavním důvodem výběru téma práce je jeho specifikum v rámci vztahů EU navenek a aktuálnost, kdy každý měsíc psaní práce přinesl nová fakta a změnu situace.

Diplomová práce se bude převážně zabírat, jak již ze samotného názvu vyplývá, vnějšími smlouvami EU v rámci její politiky vnějších vztahů. Tyto mezinárodní smlouvy jsou tématem velice širokým nejen díky velkému množství smluv, ale i díky stálému zájmu EU rozšiřovat partnerské vztahy. Zkoumána bude problematika z širšího pohledu, kdy hlavní pozornost věnuji především analýze dohod VP z hlediska jejich postavení v právu vnějších vztahů EU. Ve své práci se zaměřím na právní a politický rozměr politiky EU vůči šestici států VP, tedy na Moldavsko, Gruzii, Arménii, Ázerbájdžán, Bělorusko a Ukrajinu, kdy pro velice širokou materii podkladů a informací, jak jsem již uvedla, jsem si po konzultaci s vedoucí diplomové práce paní doc. et doc. JUDr. Naděždou Šiškovou, Ph.D. vybrala z výčtu států Ukrajinu, u níž budu zkoumat celý proces přidružení, tedy cestu od VP k asociaci, neboť se v jejím případě jedná o samotný průkopový dokument, jež AA dokládá.

Smyslem diplomové práce je komplexně obsáhnout problematiku vzájemných dohod, stručněji přiblížit uzavírané vnější smlouvy EU se státy VP, jejich právní povahu a charakteristické rysy, provést komparaci dohod uzavíraných se státy VP a dohod tzv. Evropských, definovat společnou institucionální strukturu, stanovit si samotné přínosy EPS a VP, zahrnout relevantní judikaturu Soudního dvora Evropské unie (dále SD EU), jež se

problematikou vývoje asociačního práva zaobírá a v neposlední řadě uvést úvahy de lege ferenda a nastínit možné další směřování k nejužšímu vztahu s EU, tedy přidružení.

Na příkladu Ukrajiny se pokusím o podrobné prostudování a analýzu smluvního textu AA, dále jejího postavení v rámci vyjednávání, možnosti a právní povahu uzavřeného právního rámce s návrhem vývoje do budoucna, jež se bude opírat o zanalyzovaný předešlý text.

Jak již z výše uvedeného můžeme odvodit, diplomová práce je rozdělena do šesti kapitol, které jsou dále členěny do podkapitol. První kapitola obsahuje historické ohlédnutí se za samotným přínosem EPS a její iniciativu VP. Demonstruji zde bilaterální a multilaterální dimenzi v kontextu s rozebíranými státy a vzájemnými smluvními vazbami. Kapitola druhá se zabývá vnějšími smlouvami v obecné rovině, jejich dělením, právní povahou, vývojem a účinky s důrazem na tzv. smíšené smlouvy. Definuji zde samotné PCA i AA a jejich postavení jako nástroje privilegovaných vztahů. Závěrečná podkapitola obsahuje parafovanou AA s Ukrajinou a její rozpracování, jež by mělo podložit obecnou charakteristiku uvedenou v textu práce a přinést podrobnou analýzu ustanovení textu AA. Třetí kapitola obsahuje samotné srovnání dohod Evropských s dohodami uzavíranými se státy VP, dále se zde zabývám analýzou orgánů, jež utvářejí vzájemné vztahy a vznikající institucionální strukturou, která je zakotvena v samotné AA. Závěrem třetí kapitoly, s ohledem na rozhodování orgánů vznikajících dle AA, pojednávám o sekundárním asociačním právu. Následující čtvrtá kapitola se zaměřuje na partnerské země a jejich právní rámce uzavřených dohod. Jedná se o text analyzující AA i PCA, vzájemné vztahy s upřednostněním vztahů s Ukrajinou. Předposlední pátá kapitola obsahuje judikaturu SD EU, jež se zabývá vývojem asociačního práva z různých hledisek. V rámci poslední kapitoly se zamyslím nad budoucím vývojem v oblasti VP a možnostem směřování daných států. Pokusím se o nastínění perspektivy a možného vývoje ve východním regionu.

Toto téma, jak jsem již uvedla je velice rozsáhlé, proto smyslem a cílem mé práce není postihnout veškeré informace, které se týkají tématu, avšak vystihnout základní smysl VP a jejich uzavíraných smluv, definovat vzájemné právní i politické vztahy, které s faktickým vyjednáváním o vzájemných dohodách souvisí a uceleně shrnout výše uvedené do jednoho celistvého, strukturovaného zdroje, který bude provázet čtenáře cestou od VP k přidružení. Do práce zakomponuji nově parafované AA, vymezím tyto jako nástroj navazování vnějších vztahů s EU, analyzuji srovnání s předchozími AA se státy střední Evropy, doplním o judikaturu SD, která se asociačním právem zabývá a navrhnou možné

budoucí směřování dané politiky EU v kontextu i s nynější vyostřenou situací na Ukrajině, kdy tato země bude přednostně zkoumána.

Abych dosáhla výše uvedeného, určila jsem si následující výzkumné otázky:

- Jaký je právní rámec vzájemných vztahů EU se státy VP ?
- Jaké jsou příčiny stagnace v procesu vyjednávání Asociačních dohod ?

Budu se snažit o vyvrácení či potvrzení následující hypotézy:

Dohody a Asociační dohody jsou efektivním instrumentem v rámci procesu integrace států Východního partnerství k Evropské unii.

Pro vypracování diplomové práce byla použita metoda popisu, analýzy a komparace. Ke kvalitnímu zpracování jsem vyhledala dostupné informační zdroje, které jsem následně analyzovala a interpretovala. Hlavním podkladem pro práci byla monografie s názvem „From Eastern Partnership to the Association. A Legal and Political Analysis“, editované paní doc. et doc. JUDr. Naděždou Šiškovou, Ph.D. a také texty vzájemných dohod. Další inspirace byly získány v rámci konference „The EU and the Czech republic in 2014- a reflection of the current state and future perspectives“. Celkově jsem se zúčastnila dvou konferencí pořádaných Českou asociací pro Evropská studia společně s Ministerstvem zahraničních věcí, kde jsem se podílela i na samotné organizaci konferencí.

Další použité zdroje pocházejí především z literatury dostupné v elektronické podobě, zahraničních odborných studií, zabývajících se problematikou zahraniční politiky EU či mezinárodních vztahů nebo judikatury SD EU. Nejvíce jsem vycházela z oficiálních webových portálů EU a zpravodajských serverů. Mezi české autory, ze kterých jsem čerpala, řadím pana doc. JUDr. Pavla Svobodu, Ph.D., D.E.A., paní prof. Ing. Evu Cihelkovou, CSc. a paní doc. et doc. JUDr. Naděždu Šiškovou, Ph.D. jež se na vztahy EU specializují. V mnoha dotazech jsem se obracela přímo na Asociaci pro mezinárodní otázky a Ministerstvo zahraničních věcí ČR. Vzhledem ke stále se rozvíjejícím a prohlubujícím vztahům i změnám situací států je nejvíce zdrojů psaných v anglickém jazyce. V rámci českého jazyka a dostupných zdrojů není téma práce doposud komplexně zpracováno, a tak se pokusím o vyplnění mezery částečně i svou diplomovou prací.

Co se týče časového hlediska diplomové práce, to jsem zvolila retrospektivní, současné i budoucí. Stručně se věnuji vývoji vzájemných vztahů a jejich utváření, avšak

převážná část práce je zakomponována do současného stavu, neboť ten je pro diplomovou práci rozhodující. Proces asociace u všech států VP není ukončen. Máme zde státy, které parafovaly AA, také státy, jejichž vztahy jsou ošetřeny PCA a v neposlední řadě Bělorusko, které je v rámci VP specifické. Zohlednění budoucího vývoje v diplomové práci se proto z výše uvedeného nabízí. Možnosti nových AA, možného smluvního rámce, který by upravoval vztahy EU – Bělorusko a také u států, které již mají parafovanou AA potencionální přechod od VP ke vztahu přidružení. Pro doplnění uvádím, že níže uvedený text, jež specifikuje charakterové vlastnosti AA s Ukrajinou, může být chápán jako text vztahující se i k AA s Moldavskem a Gruzii v obecné rovině, neboť se jedná o dohody, které vycházejí ze speciálního modelu AA, jež byla vyjednána a parafována s Ukrajinou.

Tato diplomová práce tvoří výstup z grantového projektu s názvem: „Evropská unie v měnícím se světě“, poskytnutého grantovou agenturou UP, za kterou vyjadřuji svůj srdečný dík.

1 Evropská politika sousedství

„ V roce 2003 EU zahájila projekt Evropské politiky sousedství (EPS). Politika sousedství má podpořit úzké vztahy mezi EU a jejími partnery ve východní Evropě, na Kavkaze a ve Středomoří s cílem vytvořit prostor stability, prosperity a bezpečí. Arménie, Ázerbájdžán, Gruzie, Moldávie a Ukrajina se staly součástí této politiky. Dohody o partnerství a spolupráci stanovují rámec, ve kterém je EPS v těchto zemích prováděna.“¹

„Politika sousedství nám poskytuje ucelený přístup, který zajišťuje, že se celá Evropská unie zavázala k prohloubení vztahů se všemi našimi sousedy. To nám umožňuje vytvořit s každou takovou zemí vztahy ušité přímo na míru“

Štefan Füle, evropský komisař pro rozšíření a EPS

EPS svým základem přispěla na utváření VP a následujících bilaterálních dohod, proto touto kapitolou uvedu svou diplomovou práci.

V současné době je EPS považována za klíčovou prioritu vnějších vztahů EU, kde je typickým znakem zvláštnost privilegovaných vztahů s EU na základě sdílených hodnot, míru, spolupráce a řídí se v každém jednotlivém případě vnější dohodou.²

EPS je součástí agendy Společné zahraniční a bezpečnostní politiky EU (dále SZBP), která klade důraz na multilaterální dimenzi vnějších politik. EPS literatura vysvětluje jako pilíř politiky EU v oblasti vnějších vztahů. Zřetelnější rysy získala v období 2003 a 2004, kdy Evropská komise přijala prohlášení „Širší Evropa - sousedství: Nový základ pro vztahy s našimi východními a jižními partnery“³.

Následující rok přinesl strategický dokument „Evropská politika sousedství“⁴. Oba dokumenty nastínily základní cíle, zásady, návrh finančního nástroje (aplikován od roku 2007), zeměpisný dosah této nové politiky, nástroje, mechanismy a očekávané efekty

¹ Smluvní vztahy EU a třetích zemí. [online]. euroskop.cz, [cit. 2014-03-06]. Dostupné z: <<https://www.euroskop.cz/203/sekce/smluvni-vztahy-eu-a-tretich-zemi/>>.

² ŠÍŠKOVÁ, Naděžda. *From Eastern Partnership to the Association A Legal and Political Analysis*. Cambridge Scholars Publishing, 2014. ISBN 978-1-4438-5819-9, str. 36.

³ COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE COUNCIL AND THE EUROPEAN PARLIAMENT *Wider Europe — Neighbourhood: A New Framework for Relations with our Eastern and Southern Neighbours*. [online]. ec.europa.eu, Brusel, 2003 [cit. 2014-03-06]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/com03_104_en.pdf>.

⁴ COMMUNICATION FROM THE COMMISSION *European Neighbourhood Policy STRATEGY PAPER*. [online]. ec.europa.eu, Brusel, 2004 [cit. 2014-03-06]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/strategy/strategy_paper_en.pdf>.

spolupráce se sousedními zeměmi. Tyto zmíněné dokumenty byly vydány právě v souvislosti s východním rozšířením EU v roce 2004. Do této politiky jsou zapojeny země, které jsou sousedy členských států EU, avšak nepředpokládají své budoucí členství.

Cíly této politiky byly stabilita kontinentu, zabránění vzniku nových dělících linií u evropských hranic, trvale udržitelný rozvoj, zapojení do 4 svobod společného trhu, sbližování práva, možná zóna volného obchodu, integrace do dopravních, energetických a telekomunikačních sítí EU, správa legální migrace, spolupráce v prevenci bezpečnostních rizik a podpora lidských práv.

Roku 2011 byla představena Nová a ambiciózní evropská politika sousedství⁵ Štefanem Füleem, kdy byla potvrzena vyšší míra zapojení EU spolu se svými sousedy, tedy poskytovaná pomoc bude pružnější a flexibilnější – bude reagovat na rychle se měnící okolnosti, nabízí nové druhy podpory a zavádí další možnosti provádění reforem.

V současné době je do EPS zahrnuto 16 zemí⁶, kterým byla takováto spolupráce nabídnuta. Mohu konstatovat, že se stala jedním z významných elementů zahraniční politiky EU vůči východnímu regionu.

AA nebo PCA zde fungují jako jakýsi základ pro vzájemné vztahy, neboť cíle EPS jsou naplňovány na základě těchto dohod, a tak pro zapojení se je nutné navázání smluvního rámce.

Nový právní základ privilegovaných vztahů byl zaveden Lisabonskou smlouvou, a to článkem 8 SEU, kdy se jedná o zvláštní vztah, založený na spolupráci se sousedními zeměmi, při respektování hodnot EU, který může obsahovat vzájemná práva a povinnosti, možnost provádění činnosti společně za aktivního zapojení pravidelných vzájemných konzultací.⁷ Tento článek představuje alternativu k článku 217 SFEU, který pojednává o asociaci jako takové, neboť některé země si nepřejí být asociovány převážně z důvodů politických, ostatní země mají zájem na statutu přidružení z důvodu možnosti budoucího členství v EU.

Primárně je EPS založena na bilaterálních vazbách EU a partnerských zemí s aplikací mnoha regionálních a mnohostranných iniciativ. Těmi hlavními jsou Východní partnerství, Unie pro Středomoří a Černomořská synergie zahájená v únoru 2008 v Kyjevě. Bilaterální a

⁵ Nová a ambiciózní evropská politika sousedství. [online]. europa.eu, Brusel, 2011 [cit. 2014-03-06]. Dostupné z: <http://europa.eu/rapid/press-release_IP-11-643_cs.htm>.

⁶ Alžírsko, Arménie, Azerbájdžán, Bělorusko, Egypt, Gruzie, Izrael, Jordánsko, Libanon, Libye, Moldávie, Maroko, Palestinská autonomní území, Sýrie, Tunisko, Ukrajina.

⁷ ŠIŠKOVÁ, Naděžda. *From Eastern Partnership to the Association A Legal and Political Analysis*. Cambridge Scholars Publishing, 2014. ISBN 978-1-4438-5819-9, str. 37.

multilaterální vztahy mají zrychlit politické přidružení i ekonomickou integraci vůči ekonomice EU.

Základem pro naplnění všech cílů EPS (zvyšování ekonomického růstu, podpora reformem, vytvoření podmínek pro rozvoj vztahů mezi EU a třetím státem..) jsou operační nástroje tzv. bilaterální akční plány⁸, které stanoví priority vzájemné spolupráce.

Se všemi státy VP byly akční plány podepsány až na Bělorusko, kde nebyla plně aktivována ani EPS. S Běloruskem tedy zatím neexistuje smluvní uspořádání bilaterálních vztahů vůči EU. Roku 1995 byla podepsána PCA, nicméně v roce 1997 došlo k jejímu zmražení.

1.1 Východní partnerství a jeho přínos

EPS byla velice přínosná vzhledem k prohloubení vztahů směrem na východ, avšak i ta měla své limity. Především Ukrajina měla zřejmý zájem o rozšiřování vztahů s EU s cílem podepsat AA a byla zde potřeba efektivnějšího a flexibilnějšího vztahu. Na tyto výzvy a další vznikla a v květnu 2008 byla představena polskými a švédskými ministry zahraničí iniciativa VP.

Evropská komise byla tehdy vyzvána k předložení konkrétních bodů pro návaznou bilaterální a multilaterální komunikaci, avšak ve stejném období vznikl konflikt mezi Gruzii a Ruskem, tedy došlo k urychlení celého procesu. Roku 2009 v rámci konaného summitu VP v Praze byla přijata Pražská deklarace Východního partnerství⁹, jež byla vyjednána v rámci českého předsednictví v Radě EU, kdy byl projekt VP zahájen. Jeho členy se staly Ukrajina, Arménie, Bělorusko, Gruzie, Moldavsko a Ázerbájdžán.

„Cílem východního rozměru v rámci Evropské politiky sousedství (jež zahrnuje jižní i východní dimenzi) je dosáhnout významného prohloubení vztahů těchto zemí s Unií. Východní partnerství je odpovědí na zájem výše uvedených šesti států vybudovat užší vztahy s EU.“¹⁰

⁸ *Bilaterální akční plány můžeme nazvat politickými dokumenty, ke kterým se přistupuje po přijetí asociační dohody či dohody o partnerství a spolupráci. V praxi vidíme, že potvrzují politickou dohodu mezi EU a partnerským státem. Nastíňují priority vzájemné spolupráce a rozdělují přístup k sousedním zemím v závislosti na reálné ekonomické a politické situaci, zájmech, směřování a prioritách partnerského státu.*

⁹ *Společná deklarace z pražského summitu o Východním partnerství. [Http://europa.eu/](http://europa.eu/) [online]. 2009 [cit. 2014-12-17]. Dostupné z: <http://europa.eu/rapid/press-release_PRES-09-78_cs.htm?locale=en>.*

¹⁰ *Východní partnerství. [online]. mzv.cz, 2012 [cit. 2014-03-06]. Dostupné z: <http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/evropska_unie/vychodni_partnerstvi/index.html>.*

Záměr byl tedy jasný, pomoc a vzájemná spolupráce, vytvoření stabilnějšího prostředí ve východním regionu Evropy, politické sblížení, boj proti nelegální migraci, rozvoj sociální, ekonomické, hospodářské sféry, podpora bezpečnosti, zákonů, demokracie. Vztahy s těmito zeměmi v rámci VP budou či jsou realizovány prostřednictvím AA, vytvořením zóny volného obchodu – Free Trade Area. Dále vytvořením multilaterálního rozměru regionální spolupráce ze strany EU. Po vzniku VP, byl tento zařazen mezi integrální části zahraniční politiky EU. Pro dosažení obecných cílů VP jsou zde dvě fungující dimenze. Multilaterální a bilaterální.

1.1.1 Bilaterální dimenze

Bilaterální spolupráci si klade za cíl prohloubit vztahy samostatně každé partnerské země s EU v oblasti politické asociace, ekonomické integrace, pohybu osob a budování institucí prostřednictvím již existující Evropské politiky sousedství.¹¹

K takovýmto výsledkům má dopomoci rozšíření smluvních závazků, které budou směřovat k uzavření AA a vytvoření tzv. Deep and Comprehensive Free Trade Area (dále DCFTA). Podrobněji konstatují, že se jedná o uzavírání AA, sektorové spolupráci v oblastech bezpečnosti, liberalizaci obchodu, energetiky, školství, aj. a v neposlední řadě zjednodušení či úplné odstranění vízového režimu v bezpečném prostředí.¹²

V rámci bilaterálních vztahů se předpokládá, že PCA, které podepsaly partnerské státy s EU kromě Běloruska v 90. letech, budou nahrazeny AA. Z konaného summitu v rámci VP ve Varšavě roku 2011¹³ vyplynulo, že AA jsou základem vztahů v rámci VP a tyto jsou schopny vytvořit rámec spolupráce. „Asociační dohody přinesou kromě prohloubení politického a sektorového dialogu s EU právní závazek dané země pracovat na reformách a přiblížení národní a evropské legislativy.“¹⁴

Z prostudování AA vyplynulo, že tyto se vyjednávají samostatně, v rámci určitého diplomatického utajení a obsahově musí nést čtyři základní části spolupráce, a to:

¹¹ *Eastern Partnership*. [online]. europa.eu, Brusel, 2009 [cit. 2014-03-06]. Dostupné z: <[http://europa.eu/rapid/press-release MEMO-09-217_en.htm?locale=en](http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-09-217_en.htm?locale=en)>.

¹² *Východní partnerství*. [online]. mzv.cz, 2012 [cit. 2014-03-06]. Dostupné z: <http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/evropska_unie/vychodni_partnerstvi/index.html>.

¹³ *Joint Declaration of the Eastern Partnership Summit, Warsaw, 29-30 September 2011*. [online]. consilium.europa.eu, Varšava, 2011 [cit. 2014-03-06]. Dostupné z: <http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_Data/docs/pressdata/en/ec/124843.pdf>.

¹⁴ *Východní partnerství*. [online]. mzv.cz, 2012 [cit. 2014-03-06]. Dostupné z: <http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/evropska_unie/vychodni_partnerstvi/index.html>.

- 1) ohledně politického dialogu, zahraniční, bezpečnostní politiky
- 2) ohledně spravedlnosti, svobody a bezpečnosti
- 3) ohledně ekonomické, sektorové spolupráce
- 4) tzv. DCFTA.

Čtvrtý bod je vyjednáván zvlášť, neboť se nejedná o běžnou dohodu o zóně volného obchodu, avšak tato obsahuje liberalizaci obchodu ve všech oblastech díky odstranění kvót a dalších bariér, které postihují zboží, i obsahuje harmonizaci legislativy partnerských států s EU, co se týče obchodní oblasti.

V praxi je zde aplikována podmínka členství ve Světové obchodní organizaci (dále WTO), kdy na základě tohoto členství mohou vyjednávání o DCFTA započít. Ázerbájdžán a Bělorusko zatím nejsou členy WTO, a tak k vyjednávání zatím nemohou přistoupit.¹⁵

1.1.2 Multilaterální dimenze

Mnohostranná úroveň spolupráce je založena na mechanismu spolupráce mezi EU a všemi partnerskými státy i mezi partnerskými státy vzájemně. Je tedy především určena k individuální podpoře partnerské země. Měla by být založena na principu spolupráce, kdy by mělo docházet k společné výměně dosažených zkušeností a poznatků. K tomuto slouží tzv. fóra, jako institucionální nástroj, kde dochází k výše zmíněné výměně.

Multilaterální spolupráce probíhá díky čtyřem tematickým politickým platformám¹⁶,

- 1) demokracie, dobré vládnutí a stabilita
- 2) hospodářská integrace, sblížování s politikami Evropské unie
- 3) energetická bezpečnost
- 4) kontakty mezi lidmi.

„Na podporu tematických platform ve specifických oblastech by měly být na čtvrté úrovni vytvořeny pracovní skupiny.“¹⁷

¹⁵ *Members and Observers.* [online].wto.org, 2013 [cit. 2014-03-06]. Dostupné z: <http://www.wto.org/english/thewto_e/whatis_e/org6_e.htm>.

¹⁶ *Východní partnerství.* [online]. mzv.cz, 22.10.2012 [cit. 2014-03-06]. Dostupné z:

<http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/evropska_unie/vychodni_partnerstvi/index.html>.

¹⁷ *CIHELKOVÁ, Eva. Evropská politika sousedství: nástroj budování prostoru bezpečnosti, stability a prosperity?.* [online]. ces.vse.cz, 2011 [cit. 2014-03-06]. Dostupné z: <<http://ces.vse.cz/wp-content/cihelkova.pdf>>, str.59.

Platformy jsou doplněné mnoha projekty, které mají za cíl ještě více přiblížit východním státům Evropskou unii. Je zde důležité zmínit, že spolupráce se odehrává díky čtyřem úrovním, a to

- na úrovni setkání hlav států zemí Východního partnerství, které se pořádá každé dva roky formou summitů (2009, 2011, 2013),
- na úrovni ministrů zahraničních věcí, které se koná každý rok jako tzv. výroční setkání,
- na úrovni ministrů, konané minimálně dvakrát za rok jako tzv. konference
- na úrovni vysokých státních úředníků Evropské komise, členských států Evropské unie a partnerských států.

Díky zmíněným setkáním zahájila EU své přibližování se státy východní Evropy. Ke zkvalitnění fungování mnohostranné úrovně vzájemných vztahů vznikla Evropská služba pro vnější činnost.

Spolupráce v rámci VP má jak vládní, tak i parlamentní dimenzi. V květnu roku 2011 proto započalo svou činnost parlamentní shromáždění VP Euronest. Tento je uzpůsoben pro dialog a setkávání členů Evropského parlamentu s poslanci všech partnerských států, pro rychlejší politické přiblížení k EU. Jeho složení by mělo být následující, a to 60 zástupců z Evropského parlamentu a 10 zástupců z každého partnerského státu.¹⁸ Opět zde musím zmínit situaci Běloruska, kdy se těchto setkání neúčastní, což vede ke značným komplikacím, a proto je také stále zmiňovaný deficit v politickém dialogu.

V rámci Euronestu existují čtyři stálé výbory a dvě pracovní skupiny, z nichž jedna je vyčleněna pouze na problematiku Běloruska a její situaci.

Fórum občanské společnosti bylo zřízeno jako nevládní instituce v rámci multilaterální dimenze. Jejím hlavním účelem je zapojení občanské společnosti v partnerských státech a podpořit vzájemnou spolupráci. Dále je zde kladen důraz na podpoření celkové participace občanské společnosti na veřejném životě a zjednodušit kontakty s veřejným sektorem¹⁹. Přední zájem mají na ovlivnění institucí EU a vlád států formou jejich doporučení, dále také v rámci platformy předkládají návrhy, nahlíží a zpětně hodnotí jejich činnost. Fórum občanské

¹⁸ *Euronest Parliamentary Assembly: Rules of Procedure of the EURONEST Parliamentary Assembly. [online]. easternpartnership.org , Brusel, 2011 [cit. 2014-03-06]. Dostupné z:*

<http://www.easternpartnership.org/sites/default/files/euronest_rules_of_procedure_1.pdf>.

¹⁹ *Eastern Partnership glossary. [online]. Enži-info.eu, Brusel, 2011 [cit. 2014-03-06]. Dostupné z: <http://enpi-info.eu/files/interview/glossary_en.pdf>, str.2.*

společnosti se aktivně zapojuje i do integrace EU, napomáhá a informuje veřejnost partnerských států o cílech i projektech VP. V rámci CSF participují odbory, zaměstnavatelské organizace, profesní komory, nevládní organizace, neziskové nadace, mezinárodní i národní organizace občanské společnosti i další aktéři, kteří vystupují v rámci občanské společnosti.²⁰

²⁰ *Eastern Partnership glossary*. [online]. Enži-info.eu, Brusel, 2011 [cit. 2014-03-06]. Dostupné z: <http://enpi-info.eu/files/interview/glossary_en.pdf>, str.2.

2 Vnější smlouvy Evropské unie

„Unie usiluje o rozvíjení vztahů a budování partnerství se třetími zeměmi a mezinárodními, regionálními nebo světovými organizacemi, [...]“²¹. Spolupráce třetích zemí je utvářena jak EU, tak i některými jejími členskými státy.

Existují 3 klíčové typy smluv, které mezi sebou mohou tyto aktéři uzavřít. Jsou to: Dohody o přidružení, Dohody o partnerství a spolupráci a Obchodní dohody. Ve velkém počtu případů, AA nahrazuje PCA a tím zajišťuje prohloubení vazeb mezi smluvními partnery²². Formy spolupráce mohou být ve vícero oblastech.

„Evropská unie může smlouvu se třetími státy nebo mezinárodními organizacemi uzavřít nejen tehdy, pokud tak stanoví smlouvy, ale i pokud je uzavření smlouvy nezbytné k dosažení cílů stanovených (zakládajícími) Smlouvami.“²³ Tedy zde dostáváme odpověď na otázku, kdy má EU pravomoc sjednávat tyto smlouvy a i jaký orgán jménem EU dohody sjednává. EU má možnost uzavřít vnější dohodu za podmínek uvedených v ustanovení čl. 216 odst. 1 SFEU, kdy:

- takto stanoví Smlouvy,
- je to nezbytné k dosažení cílů Smluv v rámci politik EU
- je stanoveno právně závazným aktem EU
- může se to dotknout společných pravidel či změnit jejich oblast působnosti.²⁴

Nad rámec zmíněných dohod vznikají v rámci EU i nové projekty, zaměřující se na vývoj a podporu spolupráce s třetími zeměmi. Tato spolupráce je realizována prostřednictvím SZBP, kdy nejznámější projekt je EPS a iniciativa VP. Tyto přispívají k vývoji vztahů nečlenských států s EU a také poskytují rozvojovou pomoc státům, které se těchto projektů účastní. Následný text nám zodpoví jednu z předkládaných výzkumných otázek, a to : Jaký je právní rámec vzájemných vztahů EU se zeměmi VP?

Abych se mohla pokusit analyzovat AA v oblasti práva vnějších vztahů EU, nechám se inspirovat panem docentem Pavlem Svobodou, kdy tento ve svém příspěvku uvádí potřebu

²¹ Lisabonská smlouva pozměňující Smlouvu o Evropské unii a Smlouvu o založení Evropského společenství. [online]. eur-lex.europa.eu, Lisabon, 2007 [cit. 2014-03-06]. Dostupné z: <<http://eur-lex.europa.eu/JOHtml.do?uri=OJ:C:2007:306:SOM:CS:HTML>>, čl.10a.

²² ŠIŠKOVÁ, Naděžda. *From Eastern Partnership to the Association A Legal and Political Analysis*. Cambridge Scholars Publishing, 2014. ISBN 978-1-4438-5819-9, str.23.

²³ KRÁL, DAVID. *Evropská unie a svět*. [online]. euroskop.cz, [cit. 2014-03-06]. Dostupné z: <<https://www.euroskop.cz/8915/sekce/evropska-unie-a-svet>>.

²⁴ FRANCOVÁ, Jana, ed. a SOCHOREK, Jan, ed. *Lisabonská smlouva: konsolidovaný text Smlouvy o Evropské unii a Smlouvy o fungování Evropské unie ve znění Lisabonské smlouvy*. [Praha]: Úřad vlády České republiky, Odbor informování o evropských záležitostech, ©2008. 508 s. ISBN 978-80-87041-38-3, čl.216 odst.1 SFEU.

prvně definovat, jaké vůbec jsou AA. Tohoto docílit je dle jeho slov dosti složité, neboť právní předpisy EU používají různá označení pro své akty, avšak důležitý je jejich obsah.²⁵ Vnější smlouvy jsou součástí *acquis communautaire* z hlediska práva EU, také jsou součástí mezinárodního práva, neboť se jedná o klasickou mezinárodní smlouvu, kde je zapotřebí aplikace jak ustanovení mezinárodního práva, tak i unijního. Vedle toho mohou mít i vnitrostátní účinky v daném participujícím státě. Je důležité dále vymezit povinnosti států aproximovat své mezinárodněprávní závazky vůči unijnímu právu.

2.1 Právní povaha vnějších smluv

Na začátku této kapitoly bych chtěla zmínit pramen neboli klasickou zásadu, ze kterých můžeme odvozovat právní postavení vnějších dohod, a to zásadu mezinárodního práva *pacta sunt servanda*. Obdobné ustanovení obsahuje i Vídeňská úmluva o smluvním právu z roku 1969, jež ve svém článku 26 ustanovuje, že „Každá platná smlouva zavazuje smluvní strany a musí být jimi plněna v dobré víře.“ Odkaz této zásady najdeme i ve změně Smluv, a to v článku 216 odst. 2 SFEU, kdy „Dohody uzavřené Unii jsou závazné pro orgány Unie i pro členské státy.“

Evropské právo obsahuje ustanovení o možnosti EU uzavírat smlouvy se třetími zeměmi a mezinárodními organizacemi, jak již jsem uvedla, avšak k pojmu „smlouva“ nic dalšího neříká. Tento pojem dále nedefinuje. Dle SD EU má uvedený pojem obecně značit jakýkoli závazek, který je přijatý dle mezinárodního práva, jež je závazný bez ohledu na jeho formální označení. Pan docent Pavel Svoboda ve svém článku uvádí, že „smlouva“ nebo „dohoda“ v rámci vnějších vztahů má stejný význam jako „smlouva“ dle čl. 2 odst.1 písm. a) Vídeňské úmluvy o smluvním právu, jež představuje kodifikaci obyčejového práva ohledně svého předmětu, jakkoliv formálně EU a všechny jeho členské státy nejsou Vídeňské úmluvy o smluvním právu vázány. Toto platí rovněž i o smlouvách s mezinárodními organizacemi, které nespádají do věcné působnosti této Úmluvy.²⁶

²⁵ ŠIŠKOVÁ, Naděžda. *From Eastern Partnership to the Association A Legal and Political Analysis*. Cambridge Scholars Publishing, 2014. ISBN 978-1-4438-5819-9, str.23.

²⁶ SVOBODA, Pavel. *Ke vztahu mezinárodních závazků EU a jejích členských států*.

In: <http://www.ipravnik.cz/> [online]. 2002 [cit. 2014-12-01]. Dostupné z: <http://www.ipravnik.cz/cz/clanky/pravo-evropske-a-mezinarodni/art_3690/ke-vztahu-mezinarodnich-zavazku-eu-a-jejich-clensky-ch-statu.aspx>.

Vnější smlouvy řadíme mezi mezinárodní právo veřejné, neboť druhou smluvní stranou je subjekt mezinárodního práva. SD EU judikoval, že EU musí své pravomoci vykonávat při dodržování ustanovení mezinárodního práva – tedy vnější smlouvy zavazují EU z mezinárodně právního hlediska. K tomuto bych zde ještě chtěla připomenout, že mezinárodně – právní závaznost u tzv. smíšených smluv, viz níže, se netýká jen EU, ale i členských států.

Vnější smlouvy jsou také součástí unijního práva převážně díky typu uzavírajícího aktu, kterým je smlouva inkorporována do unijního práva. Akt je přijímán orgány EU a publikován v Úředním věstníku EU. Dále je vnější smlouva součástí práva vnitrostátního.

Pokud se zaměříme na hierarchii pramenů práva EU, tyto najdeme mezi primárním právem a sekundárním právem EU, neboť obsahují mezinárodně právní prvek, který je zařazuje před sekundární právo, na druhou stranu je zde závaznost orgánů EU, kdy tyto nemohou vydat akt sekundárního práva, jež by odporoval uzavřené a platné vnější smlouvě. Zde také vystupuje SD EU, který zajišťuje slučitelnost návrhu vnější smlouvy s primárním právem EU.

Co se týče závaznosti a platnosti, tyto nastávají dle norem mezinárodního práva, tedy není zde nutná jejich unijní recepce, součástí práva EU jsou řádně uzavřené vnější smlouvy ode dne nabytí účinnosti. Mluvíme zde o tzv. monismus vztahu mezinárodního a unijního. Tento fakt má jisté zásadní důsledky, jež můžeme jak v literatuře, tak i v praxi vyzorovat.

První důsledek spatřujeme v tom, že vnější smlouvy mohou zakládat práva a povinnosti s bezprostředním účinkem v unijním právu. Dle judikatury SD EU nejsou tyto smlouvy zbaveny bezprostředního účinku, neboť obsahují mezinárodní rozměr, avšak jejich aplikace není bezpodmínečná. Je kladena podmínka, aby ustanovení odpovídalo obecným požadavkům, jež předpokládají bezprostřední účinnost, a to jasnost, bezpodmínečnost, právní dokonalost. V případě smíšených dohod musí ustanovení spadat do pravomocí unijních, jinak by nemohla být přímo účinná. Podrobněji o bezprostředním účinku pojednávám v páté kapitole věnované judikatuře SD EU.

Druhý zásadní důsledek je spatřován u orgánů, jež vznikají na základě vnější smlouvy. Jejich rozhodnutí jsou součástí unijního práva. Jedná se o tzv. sekundární asociační právo (viz samotná kapitola).

2.2 Účinky vnějších smluv

Vnější smlouvy mají za určitých podmínek a okolností speciální účinky, jež u nich lze vypořádat oproti jiným smlouvám. Mohou mít přednost před předpisy vnitrostátního práva členských států, mohou být aplikovány bez jakékoli nutnosti implementace ze strany členských států a subjekty soukromého práva se těchto mohou přímo bez dalšího dovolávat před vnitrostátním soudem členského státu v konkrétních případech. Takovéto účinky vnějších smluv vypořádáme v rámci ustanovení práva vnitrostátního, evropského i mezinárodního. Mluvíme zde tedy o tridimenzionální povaze, kdy tyto smlouvy mají trojí povahu, neboť jsou pramenem evropského práva, zároveň práva mezinárodního veřejného a třetího rozměru nabývají v rámci vnitrostátního práva členského státu. Tento charakterový rys lze vypořádat v principech, jako jsou bezprostřední použitelnost, bezprostřední účinek, samovykonatelnost a nadřazenost.

Přímá neboli bezprostřední použitelnost byla původně spojována s doktrínou mezinárodního práva, nicméně evropské právo ji převzalo, avšak s odlišnými právními účinky. Normy mezinárodního práva spojují tento pojem s aplikací mezinárodních smluv, tedy její způsobilost být aplikována přímo ve vztahu k fyzickým nebo právnickým osobám, kde jejich práva, vyplývající z předmětné dohody, garantuje vnitrostátní soud.²⁷ Právo EU chápe bezprostřední použitelnost odlišně, navíc je vysvětlení o to složitější, neboť musíme mít na paměti existenci tzv. dvojkolejnosti, tedy principu přímé použitelnosti a přímého účinku. Právo EU stanovuje přímou použitelnost u nařízení dle čl. 288 SFEU. Nařízení zajišťují vnějším smlouvám přímou použitelnost, neboť jsou tyto díky nařízením implementovány do právního řádu EU. Co se týče přímého účinku i tohoto mohou nabývat vnější smlouvy, avšak za předem stanovených podmínek, které jsou formulovány judikaturou SD EU, tedy v každém jednotlivém případě se zkoumá splnění podmínek. Podmínky pro vnější smlouvy vykazují při srovnání s pravidly přímého účinku Smluv určitá specifika díky své mezinárodněprávní povaze. Základní podmínky, dle judikatury SD EU - jasnost, určitost a bezpodmínečnost, jež vnější smlouvy splní, pokud jejich ustanovení „s ohledem na své znění a předmět a povahu dohody obsahuje jasnou a přesnou povinnost, jejíž provedení nebo účinky nejsou podřízeny vydáním žádného pozdějšího aktu.“²⁸ Dále jsou zde kladeny podmínky tzv. doplňkové, jež

²⁷ MALENOVSKÝ, Jiří. *Mezinárodní právo veřejné: jeho obecná část a poměr k jiným právním systémům, zvláště k právu českému*. 5., podstatně upr. a dopl. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2008. 551 s. Edice učebnic PrF MU; sv. 402. ISBN 978-80-210-4474-6, str. 438.

²⁸ *Rozsudek Soudního dvora ze dne 29. 1. 2002, Pokrzeptowicz-Meyer, C-162/00, ECR, s. 1049.*

musí vnější smlouva splnit. Smlouvu je tedy třeba zkoumat jak z pohledu obecného, tak i individuálního, tedy prvotně prostudovat celek, jestli nevykazuje nedostatky a tedy možnost vyloučení přímého účinku, posléze je nutné analyzovat ustanovení dohody, které by mělo nabýt přímého účinku v té dané věci jednání, tedy je-li znění jasné, bezpodmínečné a přesné. Takovýto postup a kritéria jsou uplatněna i při posuzování přímého účinku u sekundárního asociačního práva.²⁹

V obecné rovině přímého účinku vnějších smluv je třeba zdůraznit specifikum u smíšených smluv. Z principu svěřených pravomocí můžeme dovodit, že jen ta ustanovení, jež spadají do pravomocí EU, mohou nabývat přímého účinku, avšak v praxi takováto ustanovení v rámci textu dohod najdeme zřídka. Z rozsudku SD EU ve věci Demirel vyplynulo, že aplikace takového pravidla na smíšené smlouvy se bude lišit případ od případu individuálně.

Samovykonatelnost, jako další atribut, jež je otázkou vnitrostátního práva, se uplatňuje se pouze v případech, kdy vnitrostátní použitelnost daného pravidla nebyla vyřešena v rámci mezinárodního práva. K tomuto dochází velice ojediněle, neboť unijní právo samo stanoví své účinky v rámci vnitrostátního práva.³⁰

V neposlední řadě bych zde chtěla uvést princip přednosti neboli nadřazenosti vnějších smluv. Judikát SD EU ve věci Haegeman judikoval, že tyto smlouvy jsou od svého vstupu v platnost součástí právního řádu EU a pokud jsou jeho součástí, mohou i nabývat vlastností jako je přímý účinek a přednost před vnitrostátním právem.

2.3 Smíšené smlouvy

Vnější smlouvy vyjednávané pouze EU nejsou tak časté jako tzv. smlouvy smíšené, jež jsou vyjednávány EU společně s členskými státy. Důvody můžeme spatřovat ve skutečnosti, že některé části smluv nespádají do pravomoci EU a je zde potřeba vyrovnat tento nedostatek díky spolupráci členských států EU.³¹

Pojem smíšenosti ukazuje, že EU nemá zcela úplnou pravomoc k ujednávání celého obsahu smlouvy, jež se může týkat více oblastí i těch, které jsou ve výlučné pravomoci EU.

²⁹ *Rozsudek Soudního dvora ze dne 20. 9. 1990, Sevince, C-192/89, ECR, s. I-3461.*

³⁰ *KÜHN, Zdeněk. Samovykonatelnost, přímá účinnost a některé teoretické otázky aplikace mezinárodních smluv ve vnitrostátním právu. Právník. 2004, roč. 143, č. 5, s. 476-477.*

³¹ *VALACHOVÁ, Sára. PRÁVNÍ PROBLÉMY VNĚJŠÍHO ZASTUPOVÁNÍ EU. In: [online]. 2012 [cit. 2014-12-03]. Dostupné z: <<http://svoc.prf.cuni.cz/sources/5/9/146.pdf>>, str.14.*

„Smíšené smlouvy jsou tedy možné pouze tehdy, mají-li se týkat oblastí, v nichž Společenství nemá žádnou explicitní či implicitní pravomoc.“³² Kontrahenty takovýchto smluv jsou na jedné straně členské státy a EU jako taková, jež se podílejí na realizaci závazků, vyplývajících ze smlouvy a na druhé nečlenský stát.

Členské státy si pomocí techniky smíšených smluv zachovávají svou důležitou úlohu v rámci vytváření vnějších vztahů a snaží se o přesné stanovení rozsahu pravomocí EU. Judikatura SD EU však dokládá, že samotná hranice mezi pravomocemi EU a členskými státy v rámci této techniky není jednoznačná a jasně vymežitelná, kdy tohoto využívá samotný SD EU v rámci svého výkladu ustanovení AA, tedy se de facto podílí na vytváření vnějších vztahů.³³

Smíšené smlouvy podtrhují pozici členských států v rámci uzavírání vnějších smluv také ve fázi ratifikace, kdy v jednotlivých členských státech se tento proces rovná právu veta, jež může daný členský stát využít. Je zde důležité uvést, že státy EU i instituce EU mohou realizovat pouze závazky, jež patří do jejich pravomocí. V tomto můžeme spatřit vyústění sdílených pravomocí, které jsou pro smíšené smlouvy technickým vodítkem.

Smíšené smlouvy jsou často literaturou označovány jako nový typ dohod, který v právu EU představuje jakýsi fenomén, především z pohledu komplexnosti a praktičnosti. Můžeme vyzorovat, že uzavírání těchto smluv nastává v situaci, kdy se v celku předmět smlouvy týká jiných oblastí než výlučných. Z tohoto vyplývá, že klasickým příkladem smíšených smluv jsou AA. Tyto obsahují převážně závazky, jež jdou nad rámec výlučných pravomocí. Druh smíšené smlouvy je dále používán v případech, kdy smluvní závazek předpokládá finanční pomoc ze strany členských států, jež tvoří její podstatný prvek, nestačí tedy pouze přispívat na režijní výdaje vyplývající z dohody, ale musí jít o faktické spolufinancování konkrétních programů, které jsou založeny na základě uzavřené dohody (poprvé u AA s Řeckem) nebo v případech, kde jsou motivy uzavření čistě politické. „V režimu smíšených smluv byla v praxi rovněž uzavřena většina multilaterálních dohod, jichž je

³² SVOBODA, Pavel. *Ke vztahu mezinárodních závazků EU a jejich členských států.*

In: <http://www.ipravnik.cz/> [online]. 2002 [cit. 2014-12-01]. Dostupné

z: <http://www.ipravnik.cz/cz/clanky/pravo-evropske-a-mezinarodni/art_3690/ke-vztahu-mezinarodnich-zavazku-eu-a-jejich-clenskych-statu.aspx>.

³³ RUFFER, Emil. *Přidružení států střední a východní Evropy a Turecka k Evropské unii jako nástroj privilegovaných vnějších vztahů ve světle judikatury Evropského soudního dvora* [online]. Praha, 2006 [cit. 5.12.2014]. 165 s. Dostupné z: <file:///C:/Users/ew/Downloads/IPTX_D880095675.pdf>. Disertační práce. PF UK. Vedoucí práce Pavel Svoboda, str.30.

EU smluvní stranou.³⁴ Mohu konstatovat, že smíšené smlouvy jsou využívány v rámci široké škály oblastí a vytvářejí řadu právních vztahů.

Samotné sjednávání smíšených smluv sebou nese i značné komplikace. Jedním z nejviditelnějších problémů spatřuji, i dle literatury z textů vyplývá, v rozdělení pravomocí mezi EU a jejími členskými státy. V textu některých ustanovení dohod najdeme jasné rozdělení pravomocí, avšak převážně smlouvy toto neobsahují.³⁵

2.4 Dohody o partnerství a spolupráci

Jedním z typů vnějších smluv uzavíraných mezi EU a nečlenským státem jsou tzv. PCA. Tyto dohody jsou nejvíce využívány tam, kde EU má zájem na vztahu bližším než pouhém obchodním. Nejedná se však o přidružení s vidinou pozdějšího přistoupení k EU, jak vidíme u podrobnějšího zkoumání znění dohod. Mezi tyto lze zařadit sektorové dohody, dohody o rozvojové spolupráci, dohody o liberalizaci obchodu, hospodářské spolupráci, kulturní aj. Mají za cíl vytvořit spolupráci i v legislativní oblasti a napomáhají upevňovat demokratické prvky a ekonomický rozvoj díky politickému dialogu, který EU s těmito státy vede.

„ Další oblasti spolupráce uvedené v dohodách jsou:

- spolupráce v oblastech souvisejících s demokracií a lidskými právy (platí pouze pro Arménii, Ázerbájdžán, Gruzii, Uzbekistán a Tádžikistán);
- spolupráce v oblasti prevence nelegálních aktivit a kontroly nelegální imigrace. V součinnosti s iniciativami proti praní špinavých peněz, drogám a ilegální imigraci (kromě Kazachstánu, Kyrgyzstánu, Ukrajiny a Moldavska);
- kulturní spolupráce;
- finanční spolupráce v oblasti technické podpory.³⁶

³⁴ BONČKOVÁ, Helena. ZPŮSOBY PŘÍMÉ REALIZACE ZÁVAZKŮ Z TZV. VNĚJŠÍCH SMLUV SJEDNANÝCH V RÁMCI EU V PRÁVNÍM ŘÁDU ČR: Výzkumný projekt Ministerstva zahraničních věcí RM 03/01/11.

In: *Www.mzv.cz* [online]. 2013 [cit. 2014-12-03]. Dostupné z:

<www.mzv.cz/file/998275/ZkracenaStudie_RM_03>, str.5.

³⁵ SVOBODA, Pavel. Právní problémy tzv. vnějších smluv Evropské unie. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2009. 135 s. Prameny a nové proudy právní vědy; no. 42. ISBN 978-80-87146-20-0, str.75.

³⁶ Dohody o partnerství a spolupráci (APC): Rusko, východní Evropa, jižní Kavkaz a Střední Asie. [online].

europa.eu, 2010 [cit. 2014-03-06]. Dostupné z:

<http://europa.eu/legislation_summaries/external_relations/relations_with_third_countries/eastern_europe_and_central_asia/r17002_cs.htm>.

PCA byly v minulosti uzavřeny se zeměmi Balkánu, bývalými zeměmi SSSR a střední Asie.

2.5 Asociační dohody

Dalším typem vzájemných smluv a zde mohu říci, že i nejdůležitějším typem, jsou tzv. Dohody o přidružení neboli AA. Jsou uzavírány na základě čl. 217 SFEU mezi EU a vnějším státem, skupinou států či mezinárodní organizací, jež stanoví vzájemná práva, povinnosti, společné postupy a zvláštní řízení³⁷. Uzavírají se jako smíšené dohody s třetí zemí, tedy jako mezinárodní smlouvy, kde na jedné straně stojí EU se svými členskými státy a na druhé partnerská země „mimo EU“.³⁸ Podmínky článku 217 SFEU jsou však formulovány velice obecně, a tak můžeme konstatovat, že většina vnějších smluv EU, nejen těch, které zakládají asociaci, je splňují.

Je důležité zmínit, že tento typ smluv je vyjednáván v režimu tzv. diplomatického utajení, proto se k oficiálnímu znění není možné dostat až do okamžiku jejího parafování. Díky přidružení vznikají vzájemná práva a povinnosti na obou stranách dohody. Jedná se o oblasti ekonomické, politické, hospodářské spolupráce, vzniká možnost podílet se na mnoha programech a aktivitách EU aj.

AA se rozděluje na dva typy dohod, a to na AA, které sebou nesou příslib budoucího členství v EU, tyto jsou omezeny čl. 49 SEU, který říká, že členem EU se může stát pouze evropský stát. Tím jsou vyloučeny mezinárodní organizace a státy mimo Evropu. Druhým typem jsou AA, které nepředpokládají vstup do EU. Tyto AA jsou většinou dohody, které mají za hlavní cíl upravit vztahy se třetími státy s cílem hospodářského a sociálního rozvoje. Můžeme říci, že spadají spíše mezi dohody o spolupráci a lze je uzavřít s kterýmkoliv státem či mezinárodní organizací.

Dle obsahu je pro tyto typické vytvoření zóny volného obchodu s průmyslovým zbožím, celní unie či zavedení svobod pro pohyb osob, svobodu výkonu práce, poskytování služeb atd.

Vyjednávání o dohodách bylo zahájeno se všemi zeměmi VP včetně Běloruska a parafovány byly již s Ukrajinou, Moldavskem a Gruzii. Detailně analyzováno níže.

³⁷ FRANCOVÁ, Jana, ed. a SOCHOREK, Jan, ed. *Lisabonská smlouva: konsolidovaný text Smlouvy o Evropské unii a Smlouvy o fungování Evropské unie ve znění Lisabonské smlouvy*. [Praha]: Úřad vlády České republiky, Odbor informování o evropských záležitostech, ©2008. 508 s. ISBN 978-80-87041-38-3, čl.217 SFEU.

³⁸ ŠÍŠKOVÁ, Naděžda. *From Eastern Partnership to the Association A Legal and Political Analysis*. Scholars Publishing, 2014. ISBN 978-1-4438-5819-9, str. 27.

2.5.1 Postavení Asociačních dohod jako nástroje privilegovaných vztahů

AA, jež spadají mezi vnější smlouvy EU, jsou druhem dohod, díky nimž dochází k realizaci privilegovaných vztahů ze strany EU vůči třetímu státu. „Dohoda o přidružení zakládá tedy stav, kdy je navázána spolupráce překračující pouhý rámec obchodní výměny, zároveň však přidružený stát nenabývá všech práv a povinností vyplývajících z členství ve Společenství.“³⁹

Oblasti obsažené v AA jako je politický dialog a kulturní spolupráce spadají do pravomocí členských států, tedy zde spatřujeme charakterový rys smíšených smluv. AA plní jakýsi prostředek na cestě státu k získání silných vazeb či plného členství v EU a slouží k naplňování některých cílů EU, jež jsou vyjádřeny v preambulích Smluv. Jak již bylo uvedeno, AA můžeme rozdělit na dva typy, a to s perspektivou členství v EU a bez perspektivy, kdy toto bylo formulováno i v samotném judikátu SD EU ve věci Demirel⁴⁰. Z obsahového hlediska po prostudování AA vyplývá, že tyto kopírují strukturu základních Smluv, čili najdeme ustanovení Smluv v rámci jednotlivých ustanovení AA. Samotné právo EU je zde reflektováno.

2.5.2 Rys asymetrie

AA jsou zvláštním druhem vnějších smluv EU, kdy jedním z nejvýznamnějších prvků je prvek asymetrie. Tento charakterový rys chápeme jako existující nerovnováhu, jež je spatřována mezi závazky, které přijala EU a závazky státu asociovaného. Je to tedy jakési logické vyústění účelu, díky kterému samotné AA vznikly, a to především podpora sociálního rozvoje a podpora hospodářského rozvoje státu přidruženějšího se. Tuto asymetrii literatura označuje jako asymetrii obsahovou. Vedle této je ještě tzv. asymetrie aplikační, jež plyne z postavení AA, které jsou součástí unijního práva, tedy mají možnost nabýt přímého účinku a přímé aplikace. Pokud tedy je vnitrostátní právní řád přidružené země dualistický, má se za to, že občan takového státu se může práva v AA zakotvených dovolat přímo před soudy členských států, avšak občan EU se těchto v přidruženém státě dovolat nemůže, jelikož AA vykazuje povahové rysy mezinárodní smlouvy, tedy nemůže být přímo aplikovatelná soudní

³⁹ RUFFER, Emil. *Přidružení států střední a východní Evropy a Turecka k Evropské unii jako nástroj privilegovaných vnějších vztahů ve světle judikatury Evropského soudního dvora [online]. Praha, 2006 [cit. 5.12.2014]. 165 s. Dostupné z: <file:///C:/Users/ew/Downloads/IPTX_D880095675.pdf>. Disertační práce. PF UK. Vedoucí práce Pavel Svoboda, str. 28.*

⁴⁰ *Rozsudek Soudního dvora, ze dne 30. září 1987, C-12/86-Demirel v. Stadt S. Gmünd.*

mocí.⁴¹ Tedy vidíme zde jistou aplikační asymetrii. V souvislosti s touto je zde nutné zmínit i výkladovou asymetrii, kdy tato je spatřována v rámci výkladu AA. Pro jednotnost a jasnost výkladové praxe ji provádí pouze SD EU, nikoli však soudy vnitrostátní – přidružené země, což má jistý pozitivní přínos.

2.5.3 Asociační dohoda s Ukrajinou

V rámci následujícího textu se podrobně pokusím rozebrat AA s Ukrajinou, jež jsem si nejen vybrala za příkladovou, ale i sama literatura ji označuje za stěžejní průlomový dokument v rámci bilaterálních vztahů se zeměmi VP. Veškeré výše zmíněné charakterové vlastnosti a specifika se pokusím níže rozebraným textem podložit z praktického hlediska a na úvod připomenou okolnosti parafování AA.

Podpis AA byl velice žádaným momentem pro Ukrajinu. Její soubor reforem má podpořit ukrajinský proces modernizace i transformace a otevřít další možnosti pro rozvoj země. Na 15. summitu Ukrajina - EU roku 2011 se vedoucí představitelé EU společně s bývalým prezidentem Ukrajiny Viktorem Janukovyčem vyjádřily, že bylo dosaženo společného porozumění ve znění AA a ke dni 30. března 2012 byl tento text parafován společně s ustanoveními o DCFTA⁴². Kapitola o zóně volného obchodu byla parafována později, a to ke dni 17. července 2012. Avšak ve finále k následnému podpisu a ratifikaci nedošlo. Hlavním důvodem byla negativní situace kolem expremiérky Julije Tymošenko, která byla uvězněna na 7 let za zneužití pravomocí. Evropská komise měla přednostní požadavek před podepsáním AA, a to propuštění J.Tymošenko, ta však propuštěna nebyla až do února roku 2014 díky síle demonstrující masy po odmítnutí podepsání AA a upřednostnění orientace na Rusko bývalým prezidentem V. Janukovyčem. Mělo se za to, že tato dohoda bude jednou z nejobsáhlejších mezinárodních smluv s třetími zeměmi. Nakonec i přes velice mnoho složitých okolností byla její politická část⁴³, později také ekonomická část podepsána.

⁴¹ RUFFER, Emil. *Přidružení států střední a východní Evropy a Turecka k Evropské unii jako nástroj privilegovaných vnějších vztahů ve světle judikatury Evropského soudního dvora* [online]. Praha, 2006 [cit. 5.12.2014]. 165 s. Dostupné z: <file:///C:/Users/ew/Downloads/IPTX_D880095675.pdf>. Disertační práce. PF UK. Vedoucí práce Pavel Svoboda, str.29.

⁴² *Information on the EU-Ukraine Association Agreement*. [online]. eeas.europa.eu, [cit. 2014-03-06]. Dostupné z: <http://eeas.europa.eu/top_stories/2012/140912_ukraine_en.htm>.

⁴³ KUZNICKÁ, Anna. *Ukrajinský premiér dnes podepsal s lidry EU část asociační dohody*. In: <http://www.euractiv.cz/> [online]. 21.3.2014 [cit. 2014-11-08]. Dostupné z: <<http://www.euractiv.cz/vnejsi-vztahy/clanek/ukrajinsky-premier-dnes-podepsal-s-lidry-eu-cast-asociacni-dohody-011666>>.

V září letošního roku Evropský parlament vyjádřil svůj souhlas s AA společně s ukrajinským parlamentem v Kyjevě.

“Touto ratifikací se institucionalizuje evropská volba Ukrajiny a budoucnost EU a Ukrajiny se svazuje dohromady. Ukrajinská společnost za své evropské aspirace zaplatila nejvyšší cenu – truchlí za smrt mnoha lidí, trpí okupací svého území ze strany Ruska a zažívá zhoršující se ekonomické podmínky. EU touto ratifikací poskytuje Ukrajině nejsilnější signál podpory, a to navzdory politováníhodnému návrhu na oddálení provádění dohody,” uvedl zpravodaj EP Jacek Saryusz-Wolski⁴⁴.

Vrátím se však k jejímu obsahu a níže analyzuji jeho jednotlivé části. Skládá se z preambule, 7 hlav dělených do 486 článků, příloh a protokolů. Preambule zdůrazňuje vzájemné vztahy založené na společných hodnotách, demokracie, lidských právech, správy věcí veřejných, právního státu, práv menšin, lidské důstojnosti, zákazu diskriminace, tržního hospodářství, uznávání státní suverenity a postavení EU, kdy spolupráce povede k posilování mezinárodního míru, bezpečnosti, nezávislosti, reformy na Ukrajině k dosažení ekonomické integrace a prohloubení politického sdružení, hospodářské integrace, právní a institucionální reformy, energetické spolupráce, zintenzivnění řešení problematiky nedovolené migrace, obchodu s lidmi, aj.⁴⁵

Hlava I. řadí mezi obecné zásady čl. 2 dodržování demokratických zásad, lidských práv a základních svobod, především zde jmenuje mezinárodní akty obsahující lidská práva a svobody, kdy tyto obě strany uznávají. Dále čl. 3 pojednává o uznávání zásad volného tržního hospodářství, právního státu, řádné správy věcí veřejných, boj proti korupci a trestné činnosti aj.⁴⁶ Politický dialog, reformy a spolupráce v oblasti zahraniční a bezpečnostní politiky jsou zakotveny v hlavě II. Čl.4 jsou stanoveny cíle politického dialogu, který bude ve všech oblastech společného zájmu posilován, především směřující k zvyšování bezpečnosti, mezinárodní stability a řešení vzniklých krizí. Pro posilování politického dialogu budou tzv.

⁴⁴ Evropský parlament ratifikoval asociační dohodu mezi EU a Ukrajinou.

In: [Http://www.europarl.europa.eu](http://www.europarl.europa.eu) [online]. 16.9.2014 [cit. 2014-11-08]. Dostupné z:

<<http://www.europarl.europa.eu/news/cs/news-room/content/20140915IPR62504/html/Evropský-parlament-ratifikoval-asociační-dohodu-mezi-EU-a-Ukrajinou>>.

⁴⁵ ASSOCIATION AGREEMENT BETWEEN THE EUROPEAN UNION AND THE EUROPEAN ATOMIC ENERGY COMMUNITY AND THEIR MEMBER STATES, OF THE ONE PART, AND UKRAINE, OF THE OTHER PART: PREAMBLE. [online]. eeas.europa.eu, 30.3.2012 [cit. 2014-03-06]. Dostupné z:

<http://eeas.europa.eu/ukraine/pdf/1_ua_preamble_en.pdf>.

⁴⁶ ASSOCIATION AGREEMENT BETWEEN THE EUROPEAN UNION AND THE EUROPEAN ATOMIC ENERGY COMMUNITY AND THEIR MEMBER STATES, OF THE ONE PART, AND UKRAINE, OF THE OTHER PART: TITLE I GENERAL PRINCIPLES. [online]. eeas.europa.eu, 30.3.2012 [cit. 2014-03-06]. Dostupné z:

<http://eeas.europa.eu/ukraine/pdf/2_ua_title_i_general_principles_en.pdf>.

fóra, na kterých se pravidelně budou smluvní strany setkávat. V oblasti zahraniční a bezpečnostní politiky budou strany dohody spolupracovat pro dosažení bezpečí, míru s Mezinárodním trestním soudem. Smluvní strany také posílí spolupráci v oblasti předcházení konfliktů, řešení krizí a při vojensko – technické spolupráci, kdy se Ukrajina více zapojí do civilních a vojenských operací.

Hlava III. upravuje spolupráci v oblasti spravedlnosti, bezpečnosti a svobody. Mezi čl. 14- 24 řadí upevňování právního státu, posílení jeho institucí, výkon spravedlnosti, zlepšení postavení a fungování soudnictví, boj proti korupci, ochraně osobních údajů, spolupráci v oblasti migrace a azylu, léčbu pracovníků a jejich mobilitu. Článkem 19, který pojednává o pohybu osob, je smluvním stranám dána povinnost implementace dohod⁴⁷ a postupné kroky k bezvízovému režimu. Následující články obsahují spolupráci v boji proti praní špinavých peněz, financování terorismu, drogám, korupci a jiné trestné činnosti.

Hlava IV. je ze všech hlav nejobsáhlejší. Upravuje obchod a obchodní záležitosti⁴⁸. Dále se tato hlava dělí na kapitoly, oddíly a články. Díky svému širokému obsahu zde zmíním pouze obsahy jednotlivých kapitol, které spolupráci v oblasti obchodu a záležitostí s tím spojené upravují. Kapitola 1. pojednává o přístupu na trh a národním zacházení, stanovuje obecná ustanovení, společný cíl, rozsah a oblast působnosti, obsahuje definice, ustanovuje odstranění cel a jiných poplatků uvalených na dovážené i vyvážené zboží, zařazení zboží dle nomenklatury, obecné výjimky, administrativní spolupráci s ostatními zeměmi a úprava dohod s jinými zeměmi, to vše je upraveno články 25-39 AA. Kapitola 2. upravuje obchodní opravné prostředky, mezi něž zde řadí ochranná opatření, antidumpingová opatření, vyrovnávací, také obsahuje úpravu při řešení sporů. 3. kapitola řeší technické překážky obchodu⁴⁹, pojednání o technické spolupráci, sbližování jejich předpisů a norem. 4. kapitola upravuje spolupráci v oblasti sanitárních a fyto-sanitárních opatření, cíle, příslušné orgány, rozsah, sbližování právních předpisů, výměnu informací, obchodní podmínky aj. Kapitola 5. obsahuje články o spolupráci v oblasti cel a usnadnění obchodu, jako jsou postupy a právní předpisy, vztahy s podnikatelskou sférou, poplatky a platby, celní hodnoty a spolupráce, vzájemná pomoc v celní oblasti, technická pomoc a sbližování celních předpisů. Zřízení,

⁴⁷ Dohoda mezi Evropským společenstvím a Ukrajinou o zpětném přebírání osoby ze dne 18. června 2007, Dohoda mezi Evropským společenstvím a Ukrajinou o usnadnění vydávání víz ze dne 18. června 2007.

⁴⁸ ASSOCIATION AGREEMENT BETWEEN THE EUROPEAN UNION AND THE EUROPEAN ATOMIC ENERGY COMMUNITY AND THEIR MEMBER STATES, OF THE ONE PART, AND UKRAINE, OF THE OTHER PART: TITLE IV TRADE AND TRADE-RELATED MATTERS. [online]. eeas.europa.eu, 30.3.2012 [cit. 2014-03-06]. Dostupné z: <http://eeas.europa.eu/ukraine/pdf/5_ua_title_iv_trade_and_trade-related_matters_en.pdf>.

⁴⁹ Inkorporování Dohody o technických překážkách obchodu, čl. 54.

obchod se službami a elektronický obchod jsou upraveny 6. kapitolou. Zde jsou opět obecná ustanovení, cíle, rozsah, národní zacházení a Doložka nejvyšších výhod, příhraniční poskytování služeb, dočasná přítomnost fyzických osob za účelem podnikání, právní rámec spolupráce v této kapitole, oblast působnosti, podmínky pro udělování licencí a jeho řízení, počítačové služby, poštovní a kurýrní služby, elektronická komunikace, finanční služby, dopravní služby, elektronický obchod jeho zásady a cíle, daňové opatření aj. 7. kapitola upravuje spolupráci v oblasti pohybu kapitálu a běžných plateb, zde chci upozornit na čl. 147, který obsahuje usnadnění a další liberalizaci. 8. kapitola obsahuje veřejné zakázky, jejich institucionální zázemí a úpravu. 9. kapitola pak duševní vlastnictví, povahu a rozsah, normy, které se týkají práv k duševnímu vlastnictví, autorská práva, ochranných známek a postup při jejich registraci, vzory, patenty, prosazování práv z duševního vlastnictví, občanskoprávní opatření, řízení a její náprava. 10. kapitola této hlavy poskytuje vzájemná ustanovení o soutěži, fúze, státní monopoly, státní podporu, její systém a kontrola. Spolupráci v oblasti spotřeby energie upravuje kapitola 11., její domácí regulace cen, cla a množstevní omezení i spolupráci v oblasti infrastruktury pro elektřinu a plyn. Kapitola 12. obsahuje uveřejňování, kontaktní místa recenze a odvolání v oblasti transparentnosti. Kapitola 13. obsahuje spolupráci v oblasti obchodu a udržitelného rozvoje, práva na regulaci, mnohostranné pracovní normy a dohody. Řešení sporů je začleněno do kapitoly 14., která upravuje konzultace, rozhodčí řízení, společná a obecná ustanovení. Poslední kapitola 15. mechanismy pro mediaci, jejich postup, provádění a obecná ustanovení.

Následující hlava V., již není takto rozsáhlá, upravuje ekonomickou a obchodní spolupráci, kdy mezi smluvními stranami došlo k dohodě na zintenzivnění spolupráce převážně v otázkách energetiky, posílení energetické bezpečnosti, konkurenceschopnosti a udržitelnosti, neboť v tomto je spatřován budoucí hospodářský růst k integraci trhu. Tedy touto hlavou jsou upraveny oblasti společného zájmu, jako je energetika, makroekonomika, rozpočtová politika, audity, zdanění, životní prostředí, doprava, věda a technika, průmyslová politika a podnikání, hornictví, audiovizuální politika, cestovní ruch, zemědělství a rozvoj venkova, námořní a rybářská politika, ochrana spotřebitele, veřejné zdraví, vzdělávání, mládež, sociální politika, kultura, sport, občanská společnost, příhraniční regionální spolupráce a účast v programech a agenturách EU.⁵⁰ Finanční spolupráce a boj proti

⁵⁰ ASSOCIATION AGREEMENT BETWEEN THE EUROPEAN UNION AND THE EUROPEAN ATOMIC ENERGY COMMUNITY AND THEIR MEMBER STATES, OF THE ONE PART, AND UKRAINE, OF THE OTHER PART: TITLE V ECONOMIC AND SECTOR COOPERATION. [online]. *eeas.europa.eu*, 30.3.2012

podvodům je včleněn do AA hlavou VI. Deklaruje se poskytovaná finanční pomoc Ukrajině, která by měla dopomoci k dosahování vytyčených cílů, směřování finanční pomoci, právní, administrativní a technické základy finanční pomoci, dále společnému boji proti korupci či protiprávním aktivitám, to vše v souladu s ochranou finančních zájmů EU a Ukrajiny.

Poslední hlava VII. upravuje a zakládá vzájemné instituce, dále obsahuje obecná a závěrečná ustanovení. 1. kapitola upravuje institucionální rámec AA, kdy pojednává o politickém dialogu, který se bude konat na několika úrovních, v té nejvyšší se zástupci smluvních stran budou každoročně setkávat na summitech, kdy zde budou probírat otázky společného zájmu a implementace dohody. V rámci ministerské úrovně zde bude fungovat Rada přidružení, která poskytne místo pro politický dialog na této úrovni. Rada přidružení se zakládá článkem 461 AA. Tato dohlíží a sleduje implementaci dohody a přezkoumává její řádné fungování, dále se zabývá všemi důležitými otázkami, které potencionálně vzniknou při plnění dohody a všechny další bilaterální či multilaterální otázky, které by sledovaly společný cíl. Rada přidružení se schází na úrovni ministrů, jak výše uvedeno, pravidelně, minimálně jednou ročně nebo pokud to okolnosti vyžadují. Schází se ve všech potřebných konfiguracích. Její složení odpovídá smluvním stranám, tedy jsou to zástupci Rady a Komise EU a zástupci vlády Ukrajiny. Postupuje dle svého jednacího řádu. Pokud to bude vhodné, jejímu zasedání budou přítomni další tzv. pozorovatelé. Rada přidružení má pravomoc přijímat k dosahování společných cílů rozhodnutí, která jsou pro smluvní strany závazná, a také doporučení. Rada přidružení bude také fungovat jako fórum pro možnou výměnu informací s cílem sblížení právních předpisů. Dále Rada pro přidružení může rozhodnout o zřízení zvláštního výboru či orgánu v těch oblastech, pro které je to nezbytné za účelem provádění AA. Článek 464 zakládá Výbor pro přidružení. Tento bude asistovat Radě přidružení při výkonu svých povinností. Jeho složení odpovídá smluvním stranám na úrovni vyšších státních úředníků, kteří se scházejí nejméně jednou za rok. Rada přidružení může delegovat kteroukoli ze svých pravomocí Výboru pro přidružení, který ji vykoná. Samotný Výbor pro přidružení může přijímat rozhodnutí v případech stanovených dohodou či v oblastech, kde mu byla svěřena pravomoc vydávat rozhodnutí. Tento je dále nápomocen podvýborům, které jsou dle dohody zřízeny. Tyto podvýbory může sám vytvářet. Podvýbory mají pravomoc přijímat rozhodnutí v daných případech, o své činnosti podávají zprávu Výboru pro přidružení.

[cit. 2014-03-06]. Dostupné z:
<http://eeas.europa.eu/ukraine/pdf/6_ua_title_v_economic_and_sector_cooperation_en.pdf>.

Parlamentní výbor pro přidružení se zřizuje článkem 467, který bude fungovat jako fórum pro poslance Evropského parlamentu a Nejvyšší rady Ukrajiny k setkávání a výměně jejich poznatků v termínech, které si sami určí. V praxi postupuje dle svého jednacího řádu. Parlamentní výbor pro přidružení si může vyžádat informace o postupu implementace dohody od Rady pro přidružení. Bude informován o vydávání rozhodnutí a doporučení ze strany Rady pro přidružení. Sám může vydávat doporučení adresované Radě pro přidružení či zakládat Parlamentní podvýbory. Platforma občanské společnosti pro vzájemná setkávání se ustanovuje článkem 469 odst. 2. AA. Smluvní strany podporují setkávání zástupců občanské společnosti za účelem informovanosti a byli přínosem během implementace dohody. Její schůzky se konají ve stanovených termínech dle domluvy, postupuje dle svého jednacího řádu a její členové jsou informováni o rozhodnutích a doporučení Rady pro přidružení. Sama může vydávat doporučení směřovaná Radě pro přidružení. Výbor pro přidružení společně s Parlamentním výborem pro přidružení může kontaktovat zástupce občanské společnosti pro zjištění jejich názorů a stanovisek ohledně dosahování cílu stanovených AA. Obecná a závěrečná ustanovení přinášejí vzájemný přístup k soudům a správním orgánům, ustanovení o zákazu diskriminace, postupné sbližování právních řádů EU a Ukrajiny, monitorování pokroku, plnění vzájemných povinností smluvními stranami, řešení sporů ve smyslu interpretace a implementace dohody, opatření pro případ neplnění závazků, vztahy k jiným dohodám⁵¹, definice smluvních stran, působnost dohody, vstup v platnost a prozatímní uplatňování.

⁵¹ Čl.479 *Asociační dohody se ruší Dohoda o partnerství a spolupráci ze dne 14.června 1994, neboť je touto nahrazena.*

3 Komparace Evropských asociačních dohod s Asociačními dohodami uzavíranými v rámci VP

AA se státy VP je vhodné komparovat s Evropskými AA, neboť lze z tohoto lépe odvodit zákonitost a snadněji můžeme dosáhnout rozdílností, jež nám přinesou další úhel pohledu na uzavírané AA ve východním regionu.

AA vyjednané se státy VP mají určitá svá specifika při srovnání s AA evropskými. Poprvé pojem „Evropská dohoda“, byl použit ve sdělení Evropské komise roku 1990 v souvislosti s AA uzavřenými s Maďarskem, Polskem a Československem.⁵² Obsahově přinášely nový stupeň integrace, kdy přinášely reflexe dané kultury, zeměpisné polohy a také zaváděly povinnost zajistit slučitelnost norem vnitrostátního práva s unijním právem. Oproti tomu AA pro státy VP by, dle slov Evropské Komise, měly být vybudovány na základě zcela nových dohod, jež by měly být přesně vykonstruovány pro danou zemi specificky, označovány jako dohody „ušité na míru“.

První takovýto příklad v rámci nově revidovaných AA spatřujeme na příkladu Ukrajiny. Dohoda je označována jako průkopnický dokument, jež je založena na politickém přidružení k EU, což je dle závěrů Evropské služby pro vnější činnost inovativní, komplexní a ambiciózní.⁵³ V rámci dohod se státy VP spatřujeme i mnoho „vypůjčených“, ustanovení ze zakládacích Smluv, označující se jako tzv. zrcadlová legislativa⁵⁴, kdy postupně předpis unijního práva proniká do textů AA a tedy i do vnitrostátního práva přidruženého státu. V rámci analýzy jednotlivých AA a při porovnání s literaturou jsem dospěla k těmto závěrům a odlišnostem.

Po obsahové stránce všechny Evropské AA mají velké množství ustanovení, jež jsou obchodního charakteru, tedy hlavním cílem bylo prvotně zavedení zóny volného obchodu, avšak po zasedání Evropské rady v Kodani roku 1993 tyto dohody nabývaly na své síle a významu jako důležitý nástroj pro sblížování práva pro přidružené země s právem Společenství. Důležitá ustanovení o lidských právech, jež obsahově nebyla do roku 1993 součástí Evropských AA se po roce 1993 stala nutností každé takovéto dohody, jež

⁵² ŠIŠKOVÁ, Naděžda. *From Eastern Partnership to the Association A Legal and Political Analysis*. Cambridge Scholars Publishing, 2014. ISBN 978-1-4438-5819-9, str. 107.

⁵³ ŠIŠKOVÁ, Naděžda. *From Eastern Partnership to the Association A Legal and Political Analysis*. Cambridge Scholars Publishing, 2014. ISBN 978-1-4438-5819-9, str. 108.

⁵⁴ Viz čl.30 AA EU-Ukrajina a čl.30 SFEU.

označujeme jako AA 2.generace. Ustanovení lidsko-právního charakteru je ještě více podtrženo a zdůrazněno u AA se státy VP, jak vidíme u AA s Ukrajinou.

„Evropské dohody jsou tedy nepochybně více než pouze dohody o volném obchodu, neboť vedle ustanovení o volném pohybu zboží, kapitálu, o hospodářské a finanční spolupráci obsahují soubor ustanovení o pohybu pracovníků, podnikání a poskytování služeb, která poskytují občanům přidružených zemí určitá práva, kterých se mohou přímo dovolat před soudy členských zemí EU.“⁵⁵ Vidíme zde opět určitou podobnost při srovnání s ustanoveními zakládacích Smluv.

Dle slov pana docenta Pavla Svobody se obsahová stránka AA liší v závislosti na partnerské zemi, avšak mají i společné rysy: právní základ pro uzavření dle čl. 217 SFEU, záměr dohod je vytvoření a prohloubení hospodářské a politické spolupráce, dále společné vytvoření paritních orgánů pro řízení spolupráce, poskytnutí privilegovaných vztahů mezi EU a partnerskou zemí a důležitý prvek jako jsou ustanovení o dodržování lidských práv a demokratických zásad.⁵⁶ V mnoha případech AA nahrazuje dosavadní fungující PCA a tím ještě více prohloubí a utuží navázané vztahy. Z praktického hlediska tyto vlastnosti můžeme vypořádat u všech AA, avšak materiální obsah je složitější a odlišný.

Evropské dohody jsou dobrým příkladem privilegovaných vnějších vztahů, v nichž se v první řadě jedná o dynamické přidružení, které sebou nese vidinu budoucího členství v rámci EU, tedy přistoupení k EU. Při posouzení Evropských AA se státy střední a východní Evropy můžeme zkonstatovat, že byly jakýmsi předstupněm k přistoupení k EU. Fungují jako prostředek na cestě za plnoprávným členstvím v EU. Tzv. dynamické AA s perspektivou členství jsou vnímány jako jistý institut přechodného stavu, v rámci něhož probíhají aktivní přípravy na faktické přistoupení, tedy plnění politických, hospodářských i ekonomických podmínek a především přebírání *acquis communautaire*⁵⁷. Ve srovnání s AA bez možného budoucího přistoupení tyto prohlubují vzájemné smluvní vztahy, kde se nejedná pouze o obchodní charakter smluv, avšak přidružený stát nenabývá veškerých práv a povinností, které vyplývají z plnoprávného členství v rámci EU.

Samotná AA s Ukrajinou nemá žádné formální ustanovení, zakládající budoucí členství, jak je tomu u dynamických asociací, avšak možnost budoucího členství v EU v reálu není

⁵⁵ SVOBODA, Pavel. *Právní problémy tzv.vnějších smluv Evropské unie [online]. Praha, 2008 [cit. 5.12.2014]. 165 s. Dostupné z: <file:///C:/Users/ew/Downloads/IPTX_D880095675.pdf>. Disertační práce. PF UK, str.103.*

⁵⁶ ŠIŠKOVÁ, Naděžda. *From Eastern Partnership to the Association A Legal and Political Analysis. Scholars Publishing, 2014. ISBN 978-1-4438-5819-9, str. 23.*

⁵⁷ ŠIŠKOVÁ, Naděžda. *Základní otázky sblížení českého práva s právem ES. Vyd. 1. Praha: Codex Bohemia, 1998. 333 s. Právnícké knihy Codexu. ISBN 80-85963-77-9, str. 26.*

vyloučena, neboť dle znění dohody není bráněno v budoucím směřování do plnoprávního členství v rámci EU, kdy se nechává otevřenost takovému budoucímu vývoji. Pro připomenutí i u nově přistoupených členských států EU nebyla formálně ustanovena klauzule, jež by jednoznačně deklarovala budoucí členství. Obecně se má za to, že vstup do EU je především podmíněn Kodaňskými kritérii, která obsahují politická a ekonomická kritéria a ostatní, tedy schopnosti dostát závazků, které plynou z členství v EU včetně účasti na HMU, kdy je zde opět podmínka, a to v podobě Konvergenčních kritérií. Mezi třetí Kodaňské kritérium se řadí dle dokumentu Agenda 2000 také akceptace *acquis communautaire*.

Při podrobné analýze AA s Gruzii, Moldavskem a Ukrajinou vidíme mnoho podobností, které pramení z faktu, že AA s Ukrajinou byla pokládána za vzor pro obsahovou stránku obou textů. Odpovídající ustanovení jsou spatřována u politické oblasti, vzájemného dodržování lidských práv, základních svobod, demokracie a právního státu, zavádění demokratických institucí a mnoha dalších.

AA se státy VP se především zaměřují na prohloubení vzájemné spolupráce, pomoc a úzký vztah, který by zajišťoval oběma stranám určité výhody, avšak nejedná se o veškeré okolnosti, které jsou spojovány s plnoprávným členstvím v rámci EU. Tyto dohody jsou velice rozpracované, při porovnání s jinými Evropskými AA, vidíme navýšenou materii ustanovení textu dohod oproti předchozím a i co se týče příloh, jsou o mnoho rozsáhlejší.

Rozsah práv, jež vyplývá z Evropských AA, není tak široký jako materie práv dle Smluv, toto dále rozebírá SD EU ve své judikatuře, viz samotná kapitola. Převážně u přidružení Turecka se soud zabýval mnoha otázkami, jež se týkaly asociačního režimu, které byly reflektovány i do obsahu práv v rámci Evropských AA.⁵⁸

Pokud se podíváme na Evropské AA, jež byly vyjednány v rámci největšího rozšíření EU, tyto jsou co do textu totožné, Evropská Komise zde použila tzv. paušální dohody, jež se při porovnání s uvedenou AA pro Ukrajinu diametrálně liší. Tato přináší speciální znění smlouvy a jistý převrat v rámci AA, neboť se jedná o dohodu, jež specifikuje charakter a potřeby země – tzv. dohody ušité na míru. Jsou kladeny vysoké nároky na země VP, AA jsou konkrétnější, neboť samotný *acquis communautaire* je složitější. Díky Lisabonské smlouvě se *acquis communautaire* rozšířil v porovnání s Evropskými AA, jež byly uzavřeny před

⁵⁸ SVOBODA, Pavel. *Právní problémy tzv.vnějších smluv Evropské unie [online]. Praha, 2008 [cit. 5.12.2014]. 165 s. Dostupné z: <file:///C:/Users/ew/Downloads/IPTX_D880095675.pdf>. Disertační práce. PF UK, str.105.*

Amsterodamskou smlouvou.⁵⁹ Za vysoké požadavky, které jsou kladeny na stát VP, funguje ze strany EU určitý protizávazek ve formě školení, technického vybavení atd., který vidíme v rámci poskytování státům jako je Ukrajina, Gruzie a Moldavsko.

Na AA je aplikován princip „more for more“, tedy čím většího pokroku dosahuje země, tím více může profitovat a získat ze stany EU. Na výše uvedeném vidíme oproti předchozím Evropským AA, že tyto jdou do větší hlouby a vytvářejí silné společenské struktury a pokroky.

Důležitou podmínkou je sblížování právních předpisů. Evropské AA do textu postupně zaváděly samostatné ustanovení o uložení povinnosti pro stát, aby se jeho vnitrostátní právo přibližovalo *acquis communautaire*. Proces harmonizace a sblížování se týkal dlouhou dobu pouze členských států EU, pro třetí země tato podmínka nebyla, i pokud uzavřely s EU AA.⁶⁰ Můžeme vyzorovat mnoho podobných i rozdílných ustanovení ohledně sblížování právních řádů u Evropských AA a AA se státy VP. Při analýze ustanovení o sblížování vnitrostátního práva Ukrajiny s právem EU dojdeme k další odlišnosti a tou je časové hledisko, které nalezneme v rámci tzv. cestovní mapy, jež striktně určuje časový harmonogram sdružení, což u Evropských AA nenalezneme.⁶¹ S procesem sblížování je spjata také povinnost na straně EU poskytnout státu příslušnou technickou pomoc⁶², jež je nepostradatelná.

Tzv. Bílá kniha, která prováděla Evropské AA a měla připravit státy střední a východní Evropy na začlenění se do vnitřního trhu EU. Šlo o text nezávazný, společný pro všechny participující státy. Obsahoval doporučené postupy a způsoby pro provádění sblížování k EU. Dle Bílé knihy každý přistupující stát vypracoval separátně svůj národní program, na základě něhož realizoval přístupové kroky. Jednalo se o text nezávazný. Při porovnání s AA s Ukrajinou nenajdeme existenci žádného podobného dokumentu či příručky jako byla Bílá kniha, avšak stanovené postupy jsou inkorporovány přímo do textu AA či do příloh, jež jsou nedílnou součástí dohody, tedy je jasně dopředu stanoven proces přibližování a plnění podmínek závazným způsobem. Takovýto nový rozměr dohod je pojmenován tzv. na míru ušité dohody tedy „tailored“ AA⁶³, jak již bylo uvedeno výše. Pokud se zamyslíme, můžeme

⁵⁹ ŠIŠKOVÁ, Naděžda. *From Eastern Partnership to the Association A Legal and Political Analysis*. Cambridge Scholars Publishing, 2014. ISBN 978-1-4438-5819-9, str. 111.

⁶⁰ ŠIŠKOVÁ, Naděžda. *From Eastern Partnership to the Association A Legal and Political Analysis*. Cambridge Scholars Publishing, 2014. ISBN 978-1-4438-5819-9, str. 115.

⁶¹ ŠIŠKOVÁ, Naděžda. *From Eastern Partnership to the Association A Legal and Political Analysis*. Cambridge Scholars Publishing, 2014. ISBN 978-1-4438-5819-9, str. 124.

⁶² Např. článek 55 Asociční dohody s Ukrajinou.

⁶³ ŠIŠKOVÁ, Naděžda. *From Eastern Partnership to the Association A Legal and Political Analysis*. Cambridge Scholars Publishing, 2014. ISBN 978-1-4438-5819-9, str.108.

ze strany EU vyzorovat i dle slov paní docentky Naděždy Šiškové vyplývá, určitý paternalistický přístup EU k těmto zemím, především Ukrajině, Moldavsku a Gruzii.

Dovolím si zde ještě podotknout jednu prioritu, a to že u uzavřených dohod se státy VP se především očekává, že budou určitým impulsem a motivací k dokončení procesu reforem, budování demokratických institucí a implementaci opatření nejen legislativního charakteru.⁶⁴

Posledním bodem, který je na místě uvést, jsou okolnosti podpisu dohod. Evropské státy se při podpisu nepotýkaly s takovými problémy jako státy, na něž se diplomová práce zaměřuje, především Ukrajina. V tomto kontextu musíme mít na paměti fakt závislosti na globálním hráči jako je Rusko. To v mnoha případech již samotné vyjednávání ztěžuje.

Zde bych si dovolila zmínit zejména Arménii, která po ukončeném vyjednávání dala „přednost“, spolenectví s Ruskem, než s EU. Takováto závislost na jiném státu se u evropských zemí nevidí, tím pádem i samotný proces vyjednávání je snazší a je zde tedy i jasná vidina zájmu o připojení se k EU.

3.1 Aktéři utvářející vzájemné vztahy

Následující text, by měl doplnit celkovou analýzu vnějších smluv, jež EU sjednává navenek. Zaměřím se zde na samotné aktéry v rámci postupu sjednávání dohod, jejich hlavní náplň činnosti a efektivitu.

Ujednávání dohod mezi EU a třetím státem či mezinárodní organizací je upraven článkem 218 SFEU. V této fázi má hlavní slovo Rada EU, která nejen vydává zmocnění k zahájení vyjednávání, ale i samotnou smlouvu uzavírá. Rada má možnost a svou pravomoc pověřit vyjednavče (dříve Komise), jenž vyjednává znění smlouvy. Ve Smlouvách není jasně stanoveno, kdo by tímto vyjednavčem mohl být. Rada má možnost si vyjednavče vybrat dle ustanovení článku 218 odst. 3 SFEU „v závislosti na předmětu zamýšlené dohody“, tedy tímto je fakticky buď i nadále Komise, nebo pokud se dohody týkají SZBP je tímto Vysoký představitel EU pro zahraniční záležitosti a bezpečnostní politiku. Tento fakt je podpořen i zněním článku 17 SEU, kdy říká, že Komise „s výjimkou společné zahraniční a bezpečnostní politiky a dalších případů uvedených ve Smlouvách zajišťuje vnější zastupování Unie“.

⁶⁴ KUCHYŇKOVÁ, PETRA. ZEMĚ VÝCHODNÍHO PARTNERSTVÍ A KONTAKTY MEZI LIDMI: Asociační dohoda. [online]. 2012 [cit. 2014-03-06]. Dostupné z: <demas.cz/k-pecten/anal-zy-a-publikace?aid=5060&pid=4662&sa=1>, str.13.

Iniciativa v rámci procesu je v rukou Komise či Vysokého představitele EU pro zahraniční záležitosti a bezpečnostní politiku.

Cíle a všeobecné směřování EU určuje Evropská rada, která také formuluje strategické zájmy SZBP. K setkávání dochází několikrát do roka. Na základě Lisabonské smlouvy byl zřízen stálý předseda Evropské rady, čímž byl nahrazen institut rotujícího předsednictví.

Lisabonská smlouva dále posílila postavení Vysokého představitele EU pro zahraniční záležitosti a bezpečnostní politiku, který reprezentuje EU navenek v různých záležitostech, neboť představuje propojení bývalého vysokého představitele pro společnou zahraniční a bezpečnostní politiku a komisaře pro zahraniční věci, jež je zároveň i místopředsedou Evropské komise a komisařem pro vnější vztahy.

Má legislativní iniciativu, kterou může sám či ve spolupráci s Evropskou komisí uplatnit. Účastní se všech zasedání v rámci multilaterální politické úrovně. Spoléhá se na asistenci Evropské služby pro vnější činnost.

Evropská služba pro vnější činnost je dalším orgánem, který je zde nutno uvést. Byla založena po vstupu Lisabonské smlouvy v platnost. Můžeme říci, že tato služba je tzv. pomocnou rukou pro Vysokého představitele Evropské unie pro zahraniční záležitosti a bezpečnostní politiku a pro členské státy. Představuje zastoupení EU v zahraničí, kdy základem byly reprezentace Evropské komise ve třetích zemích. Z těchto se postupně staly delegace EU.

Klíčovým orgánem při tvorbě mezinárodních smluv s nečlenským státem EU je Evropská komise. Je přítomna všem summitům a ministerským setkáním, předsedá některým platformám a je plným členem platformy 1. Evropská komise doporučuje Radě Evropské unie začít vyjednávat. Tomuto však předchází vytvoření souboru doporučení ve spolupráci s odpovídajícím Generálním ředitelstvím a experty. Po přijetí doporučení Radou o začátku vyjednávání, zahájí Evropská komise faktický proces. Vede postup spolupráce partnerských států a Evropské unie díky tzv. Asociační Radě, kterou tvoří zástupci na ministerské úrovni společně s experty. Tato vyjednávání probíhají osobně, písemně či na videokonferencích. Evropská komise signifikuje text dohody, který je dále schválen Radou, kdy nejprve přijme rozhodnutí k podpisu dohody, poté přijme samotné rozhodnutí o přijetí dojednané smlouvy⁶⁵. V tomto bodě jedná Rada jednomyslně.

⁶⁵ Viz. konference „The EU and the Czech republic in 2014- a reflection of the current state and future perspectives“, 12.-13.6.2014, MZV.

Evropský parlament se zapojuje svým souhlasem do samotného procesu. Díky Lisabonské smlouvě je mu přiděleno právo souhlasu s uzavřením asociační dohody se třetím státem. SD EU může dané dohody konzultovat na podnět Rady, Evropské komise či členského státu za účelem potvrzení platnosti smlouvy.

Bilaterální akční plány, které jsou uzavírány po těchto dohodách, vytváří Evropská komise. Tento vytvořený základ je následovně projednáván se státem za pomoci Asociační rady. Dojednaný akční plán ve finále schvaluje Rada.

Při implementaci dohod i akčních plánů můžeme spatřit, že je celý proces sledován partnerskými státy i Evropskou komisí, která může zřídít v daných zemích své delegace, a tím bude ještě více informována o postupu.

Nejvýznamnějšími aktéry ve skrze tedy jsou členské státy, které mají konečné slovo při rozhodování, dále Rada a její pracovní skupiny. Nesmíme opomíjet i Evropskou komisi a její Generální ředitelství, především Generální ředitelství pro rozšiřování, které připravuje expertní podklady.

V neposlední řadě bych zde chtěla připomenout občanskou společnost partnerských a členských států, kteří se sdružují v tzv. Fóru občanské společnosti. Toto Fórum dává prostor k dohodám a jednáním nestátních organizací, odborů, fondů atd. Dostalo svého místa v institucionální struktuře VP a jeho důležitost je nezpochybnitelná⁶⁶. Časem si Fórum občanské společnosti získalo roli třetí strany a pozorovatele multilaterální dimenze. Evropská služba pro vnější činnost s Fórem občanské společnosti často konzultuje záležitosti týkající se VP.

3.2 Institucionální struktura Asociačních dohod

Dohody o přidružení, jež jsou uzavírané na základě článku 217 SFEU představují velmi důležitý prvek projevu EU ve vnějších vztazích, jak již jsme uvedli. Jako takové obsahují komplexní právní rámec mezi EU a přidruženou zemí za účelem jednotného uplatňování znění dohody, pro řádné provádění a pro správné a účinné prosazování práv a povinností. Jedním z nezbytných předpokladů pro integraci k EU je sbližování právního systému přidružované země s právem unijním. Za těmito cíly AA obvykle vytváří institucionální

⁶⁶ Viz. konference „The EU and the Czech republic in 2014- a reflection of the current state and future perspectives“, 12.-13.6.2014, MZV.

strukturu⁶⁷, jež je určen k implementaci smlouvy převážně díky aktům sekundárního asociačního práva a pro efektivní řešení sporů smluvních stran prostřednictvím vyjednávání v rámci diplomatické cesty.⁶⁸ Institucionální rámec se skládá převážně z následujících orgánů:

- Rada přidružení, jež je složena z členů Rady EU, členů Evropské komise na jedné straně a na druhé straně z členů vlády přidružené země. Vzájemná setkání na ministerské úrovni se převážně konají jednou za rok. Jejím hlavním úkolem je dohlížet na uplatňování a provádění AA a prověřovat veškeré důležité otázky, jež vznikají v rámci v jejím rámci či mezinárodní otázky společného zájmu. Radě přidružení předsedá střídavě zástupce přidružené země a zástupce EU dle jejich přijatého jednacího řádu. Rada přidružení má pravomoc přijímat svá rozhodnutí, tzv. sekundární asociační právo, za účelem dosahování cílů AA a do její oblasti působnosti. Tyto jsou pro obě strany závazná a slouží jako důležitý nástroj pro provádění smlouvy, zajištění jejího řádného fungování a strany AA jsou povinny přijmout nezbytná opatření k provádění takovýchto rozhodnutí. Tento společný orgán vedle rozhodnutí může vydávat i tzv. doporučení, jež se týkají oblastí vymezených politik.
- Výbor pro přidružení, složený ze zástupců na úrovni vyšších úředníků. Rada přidružení tomuto společnému orgánu asistuje při výkonu jeho povinností. Hlavní náplní Výboru pro přidružení je příprava podkladů k zasedání Rady přidružení. Tato může na Výbor pro přidružení přenést výkon některých svých pravomocí. Mohou vznikat i specializované podvýbory či jiné subjekty pro specificky danou oblast AA.
- Parlamentní výbor přidružení je složen z členů Evropského parlamentu a zástupců parlamentu přidružené země. Slouží převážně jako fórum pro členy Evropského parlamentu a parlamentu přidružené země, kde se tito zástupci schází a vyměňují si informace a zkušenosti o všech aspektech AA.

3.2.1 Vzájemné spory

Má se za to, že strany AA jsou povinny přijímat veškerá obecná či zvláštní opatření, aby splnily svůj závazek a zajistily tak, že budou cíle v AA naplněny. Dohoda obvykle

⁶⁷ ŠIŠKOVÁ, Naděžda. *INSTITUCIONÁLNÍ STRUKTURA PRO ZAJIŠTĚNÍ PROCESU SBLIŽOVÁNÍ ČESKÉHO PRÁVA S PRÁVEM EVROPSKÝCH SPOLEČENSTVÍ (VYBRANÉ OTÁZKY)*. ACTA UNIVERSITATIS PALACKIANAE OLOMUCENSIS FACULTAS IURIDICA. 1999, roč. 1999, č. 1. Dostupné z: <<http://publib.upol.cz/~obd/fulltext/iuridic1/iuridic1-18.pdf>>, str.143.

⁶⁸ ŠIŠKOVÁ, Naděžda. *From Eastern Partnership to the Association A Legal and Political Analysis*. Cambridge Scholars Publishing, 2014. ISBN 978-1-4438-5819-9, str. 42.

obsahuje ustanovení o dohodě smluvních stran, jež budou bezodkladně konzultovat jakékoli záležitosti, které se týkají výkladu či provádění AA v rámci svého diplomatického zastoupení pro předcházení sporů.⁶⁹ Spory, které se týkají uplatňování a výkladu AA mohou být předkládány Radě přidružení a následně konzultovány mezi stranami. Obě strany jsou povinny pokusit se vyřešit spor v dobré víře konzultací na půdě Rady přidružení nebo jiných subjektů, jež jsou zřízeny za tímto účelem. Do doby než je spor vyřešen, jeho řešení by mělo být stále aktuální diskutovanou otázkou.

Rada přidružení má pravomoc vyřešit spor díky vydání závazného rozhodnutí či prohlásit urovnání sporu po vzájemných konzultacích. Dle literatury je řešení v případě závazného rozhodnutí Rady přidružení ojedinělým. Z AA dále vyplývá fakt, že pokud má některá ze smluvních stran za to, že druhá neplní své povinnosti, vyplývající z dohody, může přijmout vhodná opatření, avšak předtím je strana povinna informovat Radu přidružení, vyjma okolností zvláštního zřetele. Má se za to, že vhodnými opatřeními jsou taková, která v minimu naruší fungování AA. AA může dále obsahovat i prováděcí pravidla ohledně úpravy rozhodčího řízení, jež jsou převážně stanoveny protokolem.

3.3 Sekundární asociační právo

Akty Rady přidružení, rozhodnutí a doporučení, tedy akty orgánů, které jsou vytvořeny na základě uzavřené vnější smlouvy, tvoří sekundární asociační právo. Mohu konstatovat, že vše co jsem uvedla výše ohledně vnějších smluv, platí také o aktech sekundárního asociačního práva, jež je přijímáno paritními orgány vzniklými AA.⁷⁰ Akty Rady přidružení, jež je nejčastěji zřizující se orgán v rámci AA, jsou i součástí unijního práva. Samotný SD EU se vyjádřil, že akty sekundárního asociačního práva považuje jakoby za akty unijní, tedy za akty přijaté orgány EU ve svých judikátech *Bresciani* a především *Sevince*. Dle literatury lze vyzorovat jistou vlnu kritiky vůči zmíněným judikátům, avšak SD EU u svého přístupu zůstal, díky tomu se především rozhodnutí Rady přidružení staly důležitým nástrojem pro konkretizaci a provádění AA. Při podrobném zkoumání jsem došla k názoru, že uvedené akty jsou velice důležité pro následnou aplikaci primárního asociačního práva ve formě dohody, kdy toto lze spatřit u níže uvedené AA s Ukrajinou.

⁶⁹ ŠIŠKOVÁ, Naděžda. *From Eastern Partnership to the Association A Legal and Political Analysis*. Cambridge Scholars Publishing, 2014. ISBN 978-1-4438-5819-9, str. 45.

⁷⁰ SVOBODA, Pavel. *Právní problémy tzv. vnějších smluv Evropské unie [online]*. Praha, 2008 [cit. 5.12.2014]. 165 s. Dostupné z: <file:///C:/Users/ew/Downloads/IPTX_D880100529.pdf>. *Disertační práce*. PF UK, str. 69.

Sekundární asociační právo vzniká na základě asociační dohody, podrobněji ji vysvětluje a doplňuje, tedy tyto právně závazné akty provádí samotnou dohodu. Tím dochází k propojení primárního a sekundárního asociačního práva. Akty jsou závazné i pro druhou stranu díky svému mezinárodněprávnímu závazku, jež je obsažen ve vnější smlouvě. Co se týče závaznosti a účinnosti, řídí se dle ustanovení mezinárodního práva. SD má zde pravomoc odpovídat na předložené předběžné otázky, které se týkají výkladu rozhodnutí.

Pokud mluvíme o bezprostředním účinku, mohou ho akty sekundárního asociačního práva mít, jedná-li se o nezávazná rozhodnutí, tato mohou mít právní účinky, neboť je zapotřebí je vzít v potaz při stanovování povinností stran dle takové smlouvy. Založí-li vnější smlouva společný soudní orgán pro řešení sporů mezi EU a druhou smluvní stranou, SD EU je vázán takovými rozhodnutími, neboť jsou brána jako součást unijního práva.⁷¹

Zmíněné akty posuzujeme ze třech hledisek. Mluví se také o tzv. trojrozměrnosti odvozeného asociačního práva.

a) hledisko mezinárodní – rozhodnutí Rady přidružení se přijímají na základě dohody smluvních stran, typický rys pro mezinárodní právo veřejné. Tuto dohodu můžeme kvalifikovat jako mezinárodní smlouvu.

b) hledisko unijní – Soudní dvůr zařazuje akty Rady přidružení do pramenů evropského práva, na základě svých judikátů. Argumentuje tím, že se jedná o akty, které vznikly na základě asociační dohody.

c) hledisko vnitrostátní – neboli rozhodnutí se mohou přímo vztahovat na jednotlivce.

⁷¹ SVOBODA, Pavel. *Ke vztahu mezinárodních závazků EU a jejích členských států*. In: [Http://www.ipravnik.cz/](http://www.ipravnik.cz/) [online]. 2002 [cit. 2014-12-01]. Dostupné z: <http://www.ipravnik.cz/cz/clanky/pravo-evropske-a-mezinarodni/art_3690/ke-vztahu-mezinarodnich-zavazku-eu-a-jejich-clensky-ch-statu.aspx>.

4 Vzájemné dohody v zemích Východního partnerství

Vztahy EU se zeměmi VP jsou upravovány a definovány uzavřenými AA či PCA. Pro ucelený výklad problematiky tématu diplomové práce jsem se rozhodla pro níže uvedené podkapitoly. Tyto by měly poskytnout široce rozpracovanou odpověď na druhou výzkumnou otázku: „Jaké jsou příčiny stagnace v procesu vyjednávání Asociačních dohod?“

I pro samotnou hypotézu diplomové práce je podrobné prostudování uzavřených vztahů důležité, neboť jejich analýzou mohu opět dospět k částečným odpovědím a v závěru práce potvrdit či vyvrátit danou tezi.

V rámci čtvrté kapitoly přiblížím cestu zemí VP k EU, jejich uzavřených dohod kde již uvidíme jasněji možné úskalí a problémy ve sbližování států směrem k EU.

4.1 Analýza uzavřených dohod v rámci VP

Vnější vztahy EU v rámci VP jsou, jak je uvedeno výše, upravovány v rámci dvou typů smluv, a to PCA – jedná se o Arménii a Ázerbájdžán či tyto nahrazuje samotná AA – jedná se o Moldavsko, Gruzii, Ukrajinu, jež prohlubují a stabilizují silné vztahy s EU.

Moldavsko, Gruzie spolu s Ukrajinou prošly dlouhou cestou transformace a sbližování, v současné chvíli mají nejužší vztahy s EU ze všech šesti posuzovaných států VP. První ze států, jehož situaci si upřesníme je Moldavsko. Dle literatury se tento stát považuje za nejvíce demokratický, který má vůči ostatním státům VP vyvinuté i ustálené demokratické procedury. Na mezinárodním poli řeší Moldavsko zásadní otázku, a to region Podněstří⁷², kdy EU se do této otázky zapojila až roku 2005 během Mise hraniční asistence pro Ukrajinu a Moldavsko. O integraci s EU má Moldavsko eminentní zájem, však situace je komplikována ekonomickou oblastí, která není příznivá a situaci ohledně Podněstří.

Právní rámec vztahů mezi EU a Moldavskem byl definován PCA, z roku 1994 a vstoupila v platnost roku 1998, avšak tu nahrazuje parafovaná AA. Vyjednávání o AA pro Moldavsko započala roku 2010, kdy v rámci jednotlivých kapitol dohody se Moldavsko postupně přibližuje legislativě EU. „Nedílnou součástí AA je podle podmínek EU také

⁷² *Od počátku 90.let tzv.nezávislý stát, s autoritářským režimem, podporovaným z Ruska, profituje z ilegálních obchodů. Jeho pozici by ohrozila transformace Moldavska směrem do Evropy k demokratickým kořenům.*

dohoda o volném obchodu, kterou Moldavsko vyjednává od března 2012.⁷³ Vyjednávání o AA byla dokončena v červnu 2013 a během summitu ve Vilniusu došlo k parafování dohody spolu s DCFTA mezi EU a Moldavskem. Po obsahové stránce AA obsahuje preambuli a 7 hlav, přílohy a protokoly⁷⁴.

Gruzie jako další z partnerských zemí VP je považována za nejlepší z dané šestice, co se institucionálních reforem týče⁷⁵. Daří se zde dosahovat jak demokratizace, tak i ekonomických reforem. Snaží se také vymanit z vlivu Ruska, se kterým vedla válku a přišla o území Abcházie a Jižní Osetie. EU se během války snažila vést mírová jednání, kdy se podařilo vyjednat podpis příměří, a poskytla zasaženému území asistenční balíček v hodnotě 500 mil. Eur. „ Roku 1999 byla přijata Dohoda o partnerství a spolupráci (Partnership and Cooperation Agreement, PCA), která vytvořila rámec pro vztahy mezi EU a Gruzii.“⁷⁶ Akční plán politiky sousedství z roku 2006 specifikuje politické priority a vzájemnou spolupráci EU a Gruzie. Mezi hlavní oblasti spolupráce lze zařadit energetiku, dále demokracii, právní stát, ekonomiku, vymícení chudoby, sociální reformy a možná mírová řešení v rámci vnitrostátních gruzínských vztahů. Dále bych zde chtěla zmínit schválení akčního plánu na uvolnění vízového styku mezi Gruzii a EU z února minulého roku. AA⁷⁷ spolu s DCFTA byly parafovány na třetím summitu VP ve Vilniusu roku 2013, jako tomu bylo u Moldavska. Dosavadní PCA mezi Gruzii a EU se tedy touto dohodou bude nahrazovat. Jde o komplexní řešení vzájemných vztahů. Z obsahového hlediska AA obsahuje preambuli a 8 hlav.

Vztahy mezi EU a Arménií se řídí PCA. Jednání o AA započala roku 2010, kdy v rámci určitého diplomatického utajení strany dohody dospěly k výsledku, avšak výsledné podepsání AA se neuskutečnilo⁷⁸. AA s Arménií parafována nebyla, i přes dokončení jednání v červenci roku 2013 o této dohodě a prohloubení komplexní zóny volného obchodu.

⁷³ VOTAVOVÁ, Vladka. *Moldavsko v předvečer summitu Východního partnerství ve Vilniusu*. [online]. amo.cz, 24.11.2013 [cit. 2014-03-06]. Dostupné z: <<http://www.amo.cz/publikace/moldavsko-v-predvecer-summitu-vychodniho-partnerstvi-ve-vilniusu.html#Uv85AWJ5Nh4>>, str. 3.

⁷⁴ *Association Agreement between the European Union and the European Atomic Energy Community and their Member States, of the one part, and the Republic of Moldova, of the other part: PREAMBLE*. [online]. eeas.europa.eu, 2013 [cit. 2014-03-06]. Dostupné z: <http://eeas.europa.eu/moldova/assoagreement/pdf/md-aa-preamble_en.pdf>, str.5.

⁷⁵ Viz. konference „The EU and the Czech republic in 2014- a reflection of the current state and future perspectives“, 12.-13.6.2014, MZV.

⁷⁶ *Východní partnerství*. [online]. mzv.cz, 8.1.2011 [cit. 2014-03-06]. Dostupné z: <https://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/evropska_unie/vnejsi_vztahy_eu/vychodni_partnerstvi/vychodni_partnerstvi.html>.

⁷⁷ *Association Agreement between the European Union and the European Atomic Energy Community and their Member States, of the one part, and Georgia, of the other part*. [online]. eeas.europa.eu, 2013 [cit. 2014-03-06]. Dostupné z: <http://eeas.europa.eu/georgia/assoagreement/assoagreement-2013_en.htm>.

⁷⁸ *EU Will Not Sign Agreement with Armenia, Commissioner Says*. [online]. asbarez.com, 2013 [cit. 2014-03-06]. Dostupné z: <<http://asbarez.com/113868/eu-will-not-sign-agreement-with-armenia-commissioner-says/>>.

Předpokládalo se zahájení schvalovacího procesu obou dokumentů během summitu VP ve Vilniusu, avšak Arménie dala přednost orientování se na Rusko, Eurasijskou unii, tedy vstoupila do celní unie Ruska, Kazachstánu a Běloruska. „ Jak vzápětí poznamenali představitelé EU, nejenže se jedná o nečekaný obrat arménské zahraniční politiky, ale navíc vstup země do Celní unie Ruska, Kazachstánu a Běloruska není kompatibilní se vstupem do zóny volného obchodu EU.’’⁷⁹ Rámec spolupráce EU a Arménie byl definován v PCA, kterou smluvní strany podepsaly roku 1996. Vstoupila v platnost od roku 1999. Doba platnosti byla stanovena na počáteční období deset let, poté dochází k automatickému prodlužování o jeden rok do té doby, dokud by dohodu jedna ze stran nevypověděla. PCA se skládá z preambule, 11 hlav, 6 kapitol, 102 článků a příložených příloh.⁸⁰

Ázerbájdžán je dalším z partnerů v rámci EPS a jeho programu VP. Nejdůležitějším bodem zahraniční politiky je řešení konfliktu na Náhorním Karabachu s Arménií a zisk z přírodního bohatství (zemního plynu, ropy), které Ázerbájdžánu dává dominantní postavení v regionu ještě před Ruskem, Tureckem i Íránem. Vztahy s EU proto nejsou tím nejdůležitějším, upřednostněna je především sektorová spolupráce, a to prioritně v oblasti energetiky. Na základě těchto cílů bylo podepsáno roku 2011 prohlášení o vybudování strategického Southern Gas Corridor.

Ázerbájdžán, jak vyplývá z literatury, bývá někdy označován jako země, která nemá zájem o demokratické principy a respekt k nim. Proto i sám prezident Ilham Alijev sdělil, že EU by měla upřednostňovat komunikaci s občanskou společností Ázerbájdžánu namísto vládnoucích představitelů země.

Jaká je tedy situace ohledně bilaterálních dohod s EU?

Vyjednávání o AA bylo s Ázerbájdžánem zahájeno v červenci 2010⁸¹, avšak díky absenci členství ve WTO nešlo s touto zemí uzavřít DCFTA, která je nedílnou součástí při uzavírání asociační dohody. 21. února 2014 byla zveřejněna zpráva, kdy přístupová jednání

⁷⁹ LÍDL, Václav. *Arménie v předvečer summitu Východního partnerství ve Vilniusu*. [online]. amo.cz, 22.04.1996 [cit. 2014-03-06]. Dostupné z: <<http://www.amo.cz/publikace/armenie-v-predvecer-summitu-vychodniho-partnerstvi-ve-vilniusu.html#Uv3TrChe74Q>>, str.2.

⁸⁰ PARTNERSHIP AND COOPERATION AGREEMENT between the European Communities and their Member States, of the one part, and the Republic of Armenia, of the other part. [online]. euroskop.cz, 22.04.1996 [cit. 2014-03-06]. Dostupné z: <http://www.euroskop.cz/gallery/5/1709-0f9539ae_f3a7_4e0a_a5ff_6ec2e13e07a8.pdf>.

⁸¹ Today at the third Eastern Partnership summit. [online]. europa.eu, Vilnius, 29.11. 2013 [cit. 2014-03-06]. Dostupné z: <http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-13-1074_en.htm>.

Ázerbájdžánu k WTO „získala pozitivní impuls“, sdělil předseda pracovní skupiny Walter Lewalter v rámci 11. zasedání pracovní skupiny.⁸²

Ázerbájdžán je spolu s Arménií dvojice zemí, která má bilaterální vztahy s EU upraveny PCA⁸³. Je základním právním rámcem ve vzájemných vztazích EU- Ázerbájdžán. PCA byla podepsána roku 1996 a vstoupila v platnost roku 1999 za účelem posilování vzájemných vztahů, podporování rozvoje, spolupráce v oblasti politické, ekonomické i hospodářské a sociální. Obsahově se jedná o preambuli, 11 hlav a 105 článků.

Zemí, jež má dle mého uvážení specifickou pozici mezi státy VP, je Bělorusko. Vyjednávání o AA nebylo zahájeno, jeho pozice při srovnání s ostatními státy je dosti odlišná, účastní se pouze multilaterálního vyjednávání.

S EU byly rozhovory, týkající se PCA, dokončeny roku 1995, avšak ratifikace byla pozastavena díky špatné politické situaci v zemi⁸⁴, roku 1996 proběhlo v Bělorusku referendum o změně ústavy, převážně za účelem prodloužení mandátu prezidentu Lukašenkovi, který zastává svůj post od roku 1994 a jeho snahy směřují k nastolení autoritářského režimu. Tento krok byl ze strany EU odsouzen jako nedemokratický, díky tomu byla vyjednávání o ratifikaci PCA od roku 1997 zmražena. Situace sebou přinesla i další negativa směřující ze strany EU, neboť na Bělorusko byly uvaleny sankce, jež spatřují v zastavení bilaterálních vztahů na ministerské úrovni, prozatímní obchodní dohoda nevstoupila v platnost, finanční pomoc byla omezena a v neposlední řadě byly také zastaveny programy EU pro technickou pomoc. Pouze humanitární a regionální programy i nadále fungovaly. Reakce na výše uvedené postihy bylo vykázání velvyslance EU z Běloruska.

Demokratický deficit byl opět potvrzen roku 2000 při konání dalších voleb, na základě čehož byla zřízena tzv. Trojka⁸⁵, která měla za úkol konstruovat nátlak na Bělorusko a jeho reformy k demokracii.

Bělorusko bylo zahrnuto do EPS, avšak není jejím plnohodnotným partnerem, neboť nemá uzavřenu platnou PCA. Co se týče iniciativy VP bylo roku 2008 přizváno EU k její účasti a Rada EU následně Komisi EU navrhla přípravu společného prozatímního plánu

⁸² *Azerbaijan accession negotiations gain momentum.* [online]. wto.org, 21.2.2014 [cit. 2014-03-06]. Dostupné z: <http://www.wto.org/english/news_e/news14_e/acc_aze_21feb14_e.htm>.

⁸³ *PARTNERSHIP AND COOPERATION AGREEMENT between the European Communities and their Member States, of the one part, and the Republic of Azerbaijan, of the other part.* [online]. euroskep.cz, 22.04.1996 [cit. 2014-03-06]. Dostupné z: <http://www.euroskop.cz/gallery/5/1708-2ee6582d_761d_4e80_a96b_0df4e9f1f10b.pdf>.

⁸⁴ *Today at the third Eastern Partnership summit.* [online], europa.eu. Vilnius, 29. 11. 2013 [cit. 2014-03-06]. Dostupné z: <http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-13-1074_en.htm>.

⁸⁵ *Zástupci Rady EU, Evropského parlamentu, OBSE.*

podle vzoru AA. Díky tomuto partnerství by mělo docházet k zlepšení politické i ekonomické sféry vzájemných vztahů, rozvoji demokracie, hospodářského sektoru a možnému exportu na trh EU. Země se však stále potýká s mnoha problémy, jako jsou nedůvěryhodně konané volby, nedodržována základní lidská práva, především je zde stále uplatňován trest smrti, nejsou zde uplatňovány zásady demokracie a právního státu, dochází zde k zásahům proti občanské společnosti, médiím aj. V roce 2010 proběhla represivní opatření během prezidentských voleb v Bělorusku a od té doby se sama EU snaží o rovnováhu mezi soft a hard power s tím, že se upřednostňuje pomoc přímo pro obyvatel země a na druhou stranu elity izolovat. Podpora je tedy ze strany EU směřována především občanské společnosti⁸⁶. Reakcí bylo přijetí společného prohlášení⁸⁷ proti nedemokratickým praktikám v rámci Varšavského summitu VP roku 2011. Rada EU rozšířila seznam osob, pro něž platí zákaz cestování do EU, který plynul z roku 1998. Zde bych chtěla doplnit, že i po roční revizi omezující opatření nadále trvají, a to až do 31.10.2015⁸⁸. V rámci EPS nedošlo k žádnému vytvoření akčního plánu. EU převážně pomáhá Bělorusku po finanční stránce, a to v oblasti přímé i nepřímé demokratizace, sociální sféry a snaží se o minimalizaci izolace běloruské společnosti. „Ekonomická nekonkurenceschopnost běloruského hospodářství určuje zahraniční orientaci země na Rusko, které Bělorusko využívá ke svým euroasijským integračním snahám.“⁸⁹ Tedy vidíme jasnou stagnaci a odchýlení se od směřování k EU.

Jak jsou tedy upraveny vzájemné vztahy?

Jak vyplývá z dostupných zdrojů, jsou upraveny za pomoci závěrů Rady pro zahraniční věci⁹⁰, naposledy stanoveny ke dni 15. října 2012. Podmínky pro zahájení vzájemného vyjednávání jsou dosti rozporuplná, neboť obě smluvní strany mají rozdílné názory na své požadavky. Bělorusko žádá nediskriminační zacházení, čili zrušení existence sankcí ze strany

⁸⁶ ANAÏS MARIN. *How to deal with an unfriendly neighbour? Belarus in the Eastern Partnership: five steps for a paradigm shift.* [online], easternpartnership.org. 20:10:2011 [cit. 2014-03-06]. Dostupné z: <<http://www.easternpartnership.org/publication/politics/2011-10-20/how-deal-unfriendly-neighbour-belarus-eastern-partnership-five-steps>>.

⁸⁷ *Joint Declaration of the Eastern Partnership Summit, Warsaw, 29-30 September 2011.* [online], consilium.europa.eu. Varšava, 30.9.2011 [cit. 2014-03-06]. Dostupné z: <http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_Data/docs/pressdata/en/ec/124843.pdf>, str. 19.

⁸⁸ *EU extends and updates restrictive measures against Belarus.* In: [Http://eeas.europa.eu/](http://eeas.europa.eu/) [online]. 2014 [cit. 2014-11-09]. Dostupné z: <http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_Data/docs/pressdata/EN/foraff/145562.pdf>.

⁸⁹ DANĚK, Pavel. *Bělorusko v předvečer summitu Východního partnerství ve Vilniusu* [online], Amo.cz. 24.11.2013 [cit. 2014-03-06]. Dostupné z: <<http://www.amo.cz/publikace/belorusko-v-predvecer-summitu-vychodniho-partnerstvi-ve-vilniusu.html#Uw76O-N5Nn8>>, str. 2.

⁹⁰ *European union external action.* [online], eeas.europa.eu. [cit. 2014-03-06]. Dostupné z: <http://eeas.europa.eu/belarus/index_en.htm>.

EU, naopak EU požaduje propouštění a rehabilitaci všech politických vězňů⁹¹, zavedení demokratických reforem, lidských práv a základních svobod. Bělorusku je proto umožněna pouze multilaterální dimenze spolupráce, neboť pro bilaterální vyjednávání zde nejsou naplněny výše zmíněné podmínky. Jedná se v podstatě o spolupráci v rámci CSF, kde se zástupci Běloruska mohou účastnit bez omezení. Bělorusko také s EU vyjednává v rámci sektorových politik, kdy upřednostněný je dialog o energetické bezpečnosti a životním prostředí. Roku 2012 byl spuštěn Evropský dialog o modernizaci běloruské společnosti, jenž by měl navazovat na rozhovory představitelů EU a skupiny 6+. Evropská komise nabídla dále Bělorusku započít vizeový dialog.

4.2 Vztahy s Ukrajinou

PCA s Ukrajinou byla podepsána 14. června 1994, avšak její proces ratifikace byl dosti složitý. Vstoupila v platnost až roku 1998. Otevřela Ukrajině možnost stát se v budoucnu přidruženým členem EU. PCA byla zaměřena především na ekonomickou spolupráci s vidinou vytvoření zóny volného obchodu. Můžeme říci, že se jednalo o jednu z nejdůležitějších smluv v partnerství EU – Ukrajina, neboť další uzavřené smlouvy mezi těmito partnery se buď na tuto odvolávají či z ní dokonce vycházejí. Po obsahové stránce se dohoda skládala z preambule, hlav, článků a příloh. Byla uzavřena na dobu 10 let s automatickým prodloužením o každý další rok v situaci, kdy ani jedna ze smluvních stran nebude požadovat její zrušení.⁹² Po prostudování textů ustanovení dohod mohou konstatovat určitou vzájemnou podobnost u PCA Moldavska, Gruzie a Ukrajiny. Tyto nahradily, jak již bylo uvedeno, parafované AA.

Ukrajinu můžeme zařadit mezi největší stát v rámci VP, jež aktivně a ustáleně pracovala na navazování a udržování dobrých vztahů s EU. Tato země od vyhlášení její nezávislosti prochází obdobím stálé transformace a hledá strategii jak v oblasti vnitřní, tak i zahraniční politiky. Poslední roky zde spatřujeme vnitropolitickou i ekonomickou krizi, která sebou nese negativní dopady jak na poli vnitrostátním, tak i zahraničním. Probíranou otázkou

⁹¹ DANĚK, Pavel. Bělorusko v předvečer summitu Východního partnerství ve Vilniusu [online], Amo.cz. 24.11.2013 [cit. 2014-03-06]. Dostupné z: <<http://www.amo.cz/publikace/belorusko-v-predvecer-summitu-vychodniho-partnerstvi-ve-vilniusu.html#Uw76O-N5Nn8>>, str. 4.

⁹² PARTNERSHIP AND COOPERATION AGREEMENT between the European Communities and their Member States, and Ukraine. [online], euroskep.cz. 14.06.1994 [cit. 2014-03-06]. Dostupné z: <http://www.euroskop.cz/gallery/5/1703-1e1e7067_143c_4976_ba8d_f0cb9568c821.pdf>.

bylo uvěznění bývalé premiérky Julie Tymošenkové či odložení podpisu AA, kdy toto vyústilo v občanské nepokoje a ozbrojené střety na ulicích Kyjeva. V červnu roku 1994 byla podepsána PCA s EU, která vytvořila určitý rámec vzájemných vztahů a spolupráce. V rámci 3. konference EU-Ukrajina, EU potvrdila první ukrajinské úspěchy v oblasti evropské integrace a prohlásila, že bude Ukrajinu podporovat při vstupu do WTO. Od roku 2007 byla zahájena jednání o AA včetně DCFTA⁹³ a parafována byla roku 2012.⁹⁴ 21. listopadu 2013 Kabinet ministrů Ukrajiny přijal rozhodnutí o pozastavení přípravy k podpisu AA.⁹⁵ Díky tomuto kroku začaly v ulicích Kyjeva občanské nepokoje, které stále neustávají, avšak AA byla i přes veškeré složité podmínky podepsána a odsouhlasena Evropským a ukrajinským parlamentem.

4.2.1 Asociační agenda

V listopadu roku 2009 vstoupil v platnost dokument Asociační agenda, který nahrazoval dosud fungující Akční plán vůči Ukrajině z roku 2005. Asociační agenda byla nejdříve schválena Radou pro spolupráci EU a Ukrajiny. Hlavním cílem byla příprava na vstup AA v platnost a dále vymezení a schválení přednostních oblastí spolupráce. Tento dokument definoval priority Ukrajiny jak na domácí politické scéně tak i na mezinárodní před oficiálním podpisem AA. Jednání v rámci Asociační agendy se konaly na jednotlivých úrovních ministerstev na základě projednávaných otázek a oblastí. Ukrajinu na těchto schůzkách zastupovali členové její vlády, za EU zde byli reprezentanti Rady EU.

⁹³ *Ukraine, Domestic situation.* [online]. easternpartnership.org, [cit. 2014-03-06]. Dostupné z: <<http://www.easternpartnership.org/partner-states/ukraine>>.

⁹⁴ *Ukraine.* [online]. eeas.europa.eu, [cit. 2014-03-06]. Dostupné z: <http://eeas.europa.eu/ukraine/index_en.htm>.

⁹⁵ *Ukraine.* [online]. eeas.europa.eu, [cit. 2014-03-06]. Dostupné z: <http://eeas.europa.eu/ukraine/index_en.htm>.

5 Judikatura SD EU vztahující se k problematice Asociačních dohod

SD EU hraje klíčovou roli při výkladu a prosazování AA, neboť tyto tvoří součást práva unijního, tedy mohou být předmětem výkladu SD EU v řízení o předběžné otázce dle čl. 267 SFEU.⁹⁶

Asociační právo se objevuje v judikatuře SD EU často, v otázkách, týkající se problematiky asociačního práva odkazuje na svou judikaturu ve věcech práva EU či při výkladu unijního práva používá argumenty, které byly již vyřčeny během řešení obdobných případů. Také z judikatury SD EU vyplývá, že obecně vnější smlouvy mají trojí povahu, tedy jsou součástí mezinárodního práva veřejného, součástí práva EU a součástí vnitrostátního práva. Nejčastěji jsou řešeny případy volného pohybu osob z přidruživšího se státu, jejich rodinných příslušníků, aktivitě na pracovním trhu, diskriminaci, odejmutí povolení k pobytu nebo vyhoštění z některého členského státu EU. Nejkomplexnější úprava je vidět na vztahu EU a Turecka, kdy i já čerpám převážně z legislativy, která pramení z potenciálu tureckých soudů a jejich předložených předběžných otázek.

Soudní dvůr hraje klíčovou roli v interpretaci a prosazování asociačního práva, proto AA tvoří součást práva EU. Jako součást práva EU mohou mít AA přímý účinek a jejich ustanovení za přímo použitelná, pokud je stanovena jasná a přesná povinnost, která nepodléhá přijetí jiného aktu EU. Soudní dvůr nejprve musel objasnit otázku své vlastní pravomoci u AA, tedy zde upřesnil, že meze svých pravomocí by měly být stanoveny samotnými limity pravomocí EU.

V úvodu připomenu klíčový rozsudek Demirel⁹⁷, kde byla judikována pravomoc SD vykládat ustanovení AA. Došlo zde tedy k vymezení příslušnosti v oblasti AA a umožnění následného přezkoumání ustanovení AA a vytvoření ustálené rozhodovací praxe.⁹⁸

⁹⁶ ŠIŠKOVÁ, Naděžda. *From Eastern Partnership to the Association A Legal and Political Analysis*. Cambridge Scholars Publishing, 2014. ISBN 978-1-4438-5819-9, str. 54.

⁹⁷ *Rozsudek Soudního dvora, ze dne 30.9. 1987, C-12/86-Demirel v. Stadt S. Gmünd.*

⁹⁸ SVOBODA, Pavel. *Právní problémy tzv.vnějších smluv Evropské unie [online]. Praha, 2008 [cit. 5.12.2014]. 165 s. Dostupné z: file:///C:/Users/ew/Downloads/IPTX_D880095675.pdf. Disertační práce. PF UK, str.125.*

5.1 Asociační právo a jeho přímý účinek

Obdobně jako v oblasti práva EU byl judikován přímý účinek SD EU, tak i v případě asociačního práva je potřebné vykládat přímý účinek na základě jeho rozhodnutí. Výše zmíněný rozsudek Demirel přiznal za jakých podmínek má ustanovení AA přímý účinek. Je nutno zohlednit jak formulaci ustanovení, tak i cíl a povahu AA. V dalším případě Sevince⁹⁹, SD EU potvrdil, že má pravomoc k výkladu i rozhodnutí Rady pro přidružení, která jsou závazná a jsou nedílnou součástí práva EU. Také zde soud stanovil, že některá ustanovení rozhodnutí mají přímý účinek. Díky judikátu Sevince se výrazně zlepšila situace občanů ze zemí přidružených, jež se mohou dovolávat práv přímo u soudů členských států EU. Tyto pak mají za povinnost předpisy asociačního práva aplikovat dle jejich přednosti, která byla dříve principem pouze práva unijního.

5.2 Volný pohyb osob, pojem pracovníka

Jako takový je pohyb osob ve svém základu upraven výše zmíněnými dohodami, které byly uzavřeny mezi EU a třetí zemí. Je dobré uvést, že se nepatrně liší od obdobných práv občanů Evropské unie. V rozsudku Kus¹⁰⁰ bylo SD EU judikováno právo na pobyt, které je nezbytnou součástí práva na zaměstnání. Pojem pracovník byl judikován v případě Kurz¹⁰¹, kdy zde bylo odkázáno na stávající judikaturu obsahující pojem pracovník. Pracovníkem se rozumí tedy osoba, jež po určitou dobu, za odměnu, vykonává pro jiného služby. Musí se jednat o práci ve stavu podřízenosti, práce musí být skutečná a nemůže se jednat o práci malého rozsahu. Pod tento pojem také spadá výkon praxe či odborný výcvik, což SD EU vyjádřil v rozhodnutí Eroglu¹⁰². Je také třeba připomenout další rozsudky, které potvrzovaly nabytí těchto práv, avšak nepotvrzovaly, že by byl rozhodující důvod vstupu občana třetího státu na území EU. Mezi tyto okolnosti spadá uzavření manželství s občanem EU dle rozs. Kus, studia dle rozs. Eroglu, výše zmíněný odborný výcvik, výkon praxe či získání politického azylu dle rozs. Altun¹⁰³.

⁹⁹ *Rozsudek Soudního dvora, ze dne 20.9.1990, C-192/89-Sevince v. S. Van Justitie.*

¹⁰⁰ *Rozsudek Soudního dvora ze dne 16. 12. 1992, C-237/91 – Kus v. Landeshauptstadt Wiesbaden.*

¹⁰¹ *Rozsudek Soudního dvora ze dne 19. 11.2002, C-188/00- Kurz.*

¹⁰² *Rozsudek Soudního dvora ze dne 5. 10. 1994, C-355/93, Eroglu v. Land Baden-Württemberg.*

¹⁰³ *Rozsudek Soudního dvora ze dne 18. 12. 2008, C-337/07, Altun.*

5.3 Povolení k pobytu

Pracovníku z třetích zemí není přiznáno stejných podmínek jako pracovníku z členského státu EU. SD bylo judikováno v případě Sevince, že právo na pobyt vzniká nejpozději v okamžiku, kdy pracovník z třetích zemí získá volný přístup k zaměstnání. Právo volného přístupu k zaměstnání a další práva jsou omezena pouze na dané území členského státu. SD EU nejvíce řeší případy, související s povolením k pobytu v členské zemi EU pro rodinného příslušníka, a to z důvodu sloučení rodiny. Dle jurisdikce právo na zaměstnání je závislé na právu na pobyt. Příklad Bozkurt¹⁰⁴ stanovil další důležitou situaci, a to kdy je pracovník v členské zemi EU legálně zaměstnán. Judikoval, že musí existovat blízká vazba mezi danou osobou a územím čl. státu, další posouzení u jednotlivých případů je ponecháno na příslušných vnitrostátních soudech. Dále bylo uvedeno, že skutečnost, že pracovníku nebylo uděleno pracovní povolení či povolení k pobytu, neboť není dle národního práva vyžadováno, nelze vykládat tak, že tento pracovník je nelegálně zaměstnán. Otázkou odejmutí povolení k pobytu se SD EU zabýval v případě Gülbahçe¹⁰⁵, kdy soudem bylo stanoveno, že zpětné odejmutí povolení k pobytu není možné, pokud se pracovník nedopustil podvodného jednání a k odejmutí došlo po dosažení doby jednoho roku řádně vykonávané práce.

5.4 Zákaz diskriminace

V řadě ustanovení asociačního práva je již zakotven zákaz diskriminace. Toto vidíme ve výše rozebraných dohodách, avšak i SD EU v této oblasti rozhodoval v rámci předložených otázek. Chtěla bych zde uvést rozsudek Komise v. Nizozemské království¹⁰⁶, kdy zde šlo o zavedené poplatky pro udělení povolení k pobytu ze strany Nizozemska. Byly vyšší než poplatky pro občany členských států EU. Soud zde tedy potvrdil, že poplatky jsou v rozporu se zákazem diskriminace. Další případ diskriminace byl řešen v rámci případu Wahlergruppe¹⁰⁷. Zde šlo o turecké pracovníky, kteří splnili podmínky pro volný přístup k zaměstnání a byli zaměstnavatelem nominováni do voleb do orgánu zastupujícího zájmy pracujících, avšak volební komise tyto z kandidátní listiny vyškrtla z důvodů, že není splněna

¹⁰⁴ Rozsudek Evropského soudního dvora ze dne 06. 06. 1995, C-434/93, *Ahmet Bozkurt v. Staatssecretaris van Justitie. Dale jen „Bozkurt“*.

¹⁰⁵ Rozsudek Soudního dvora ze dne 8. 11. 2012, C-268/11, *Gülbahce*.

¹⁰⁶ Rozsudek Soudního dvora ze dne 29. 4. 2010, C-92/07 – *Komise v. Nizozemsko*.

¹⁰⁷ Rozsudek Evropského soudního dvora ze dne 08. 05. 2003, C-171/01, *Wahlergruppe, Gemeinsam Zajedno/Birlikte Alternative und Grune GewerkschafterInnen/UG*.

podmínka rakouského občanství. SD EU se vyjádřil, že i tato podmínka vykazuje znaky diskriminace. Případ Kahveci¹⁰⁸ zajistil zrovnoprávnění občanů EU s občany z třetích zemí (zde Turecka) i pro výkon specifického povolání jako je profesionální hráč fotbalu. Tento má stejný nárok na totožnou licenci jako hráč ze zemí EU a nesmí se na něm uplatňovat limity, které by omezovaly počet hráčů z třetích zemí v jednom klubu.

5.5 Vyhoštění

Pracovník ze třetí země může přijít i o udělené právo na pobyt a následně být nucen opustit členský stát EU z jasně stanovených důvodů, jako je například trvalá ztráta schopnosti výkonu práce¹⁰⁹, z důvodu veřejného pořádku, bezpečnosti, ochrany zdraví občanů aj, proto bych zde chtěla uvést případ Nazli¹¹⁰, kdy se jednalo o pracovníka z třetí země, legálně pracujícího přes 10 let v Německu, který měl časově neomezené pracovní povolení, avšak ocitl se na rok ve vazbě díky zapletení se do obchodu s drogami. Byl podmíněčně odsouzen a po propuštění si našel nové zaměstnání, avšak povolení k pobytu mu nebylo prodlouženo a bylo nařízeno vyhoštění. Národní právo stanovuje vyhoštění pro všechny cizince, spáchající trestný čin dle protidrogového zákona bez zohlednění podrobností případu. SD EU se v tomto vyjádřil, že vyhoštění je možné pouze v situacích, kdy chování osoby samo o sobě představuje reálnou, intenzivní hrozbu vůči veřejnému pořádku a preventivní ani obecné důvody nemohou být dostatečné k odůvodnění vyhoštění. Co se týče procesních záruk pro pracovníky z třetích států, zde uvádím případ Dorr and Unal¹¹¹, kdy SD EU rozhodl, že tyto mají stejné procesní záruky, jako pracovníci z čl.států EU.

¹⁰⁸ Příkaz Evropského soudního dvora ze dne 25. 07. 2008, C-152/08, Nihat Kahveci v. Consejo Superior de Deportes and Real Federacion Espanola de Futbol.

¹⁰⁹ Rozsudek Soudního dvora ze dne 6. 6. 1995, C-434/93 – Bozkurt v. S.van Justitie.

¹¹⁰ Rozsudek Evropského soudního dvora ze dne 10. 02. 2000, C-340/97, Omer Nazli, Caglar Nazli, Melike Nazli v. Stadt Nurnberg. Dale jen „Nazli“.

¹¹¹ Rozsudek Evropského soudního dvora ze dne 02. 06. 2005 v případě C-135/03, Georg Dorr v. Sicherheitsdirektion

fur das Bundesland Karnten and Ibrahim Unal v. Sicherheitsdirektion fur das Bundesland Vorarlberg.

5.6 Rodinní příslušníci pracovníků z třetích zemí a jejich práva

V rozsudku *Ayaz*¹¹² SD EU vyjasnil, které osoby lze zahrnout pod pojem „rodinní příslušníci“. Použil definici, jež vyplývá z práva EU a dřívější judikatury, kdy se tedy za rodinné příslušníky považuje manžel, děti pracovníka či manžela mladší 21let či na něm závislé a odkázal na své rozhodnutí ve věci *Mesbah*¹¹³, kdy SD EU v tomto zahrnul mezi výše zmíněné i rodiče pracovníka a rodiče manžela. V rámci řešené věci *Aydinli*¹¹⁴ a *Er*¹¹⁵ soud judikoval, že dlouhodobá nezaměstnanost z důvodů vazby, výkon trestu odnětí svobody, léčby závislosti na drogách a neschopnosti najít si práci nezakládá důvod ke ztrátě práv rodinných příslušníků tedy práv na práci a práv na pobyt.

5.7 Právo na usazování

Právo vstupu osob ze třetích zemí na území členských států bývalo dlouhý čas v dikci národních právních řádů do doby, než tento byl změněn judikaturou SD EU. V rozhodnutí *Savas*¹¹⁶ bylo řečeno, že podmínky prvotního vstupu na území členských států zůstávají v kompetenci tohoto státu až od momentu, kdy občan z třetího státu, zde Turecka, začne legálně pracovat či podnikat a tedy získá právo na pobyt, poté se užije právo EU. Okolnosti prvotního vstupu na území členských států byly opět potvrzeny rozsudkem *Tum and Dari*¹¹⁷.

¹¹² *Rozsudek Evropského soudního dvora ze dne 30. 09. 2004, C-275/02, Engin Ayaz v. Land Baden-Württemberg.*

¹¹³ *Rozsudek Soudního dvora (šestého senátu) ze dne 11. listopadu 1999, C-178/98, Belgický stát v. Mesbah.*

¹¹⁴ *Rozsudek Evropského soudního dvora ze dne 07. 07. 2005, C-373/03, Ceyhan Aydinli v. Land Baden-Württemberg.*

¹¹⁵ *Rozsudek Evropského soudního dvora ze dne 25. 09. 2008, C-453/07, Hakan Er v. Wetteraukreis.*

¹¹⁶ *Rozsudek Evropského soudního dvora ze dne 11. 05. 2000 v případě C-37/98, The Queen v. Secretary of State for the Home Department, ex parte: Abdulnasir Savas. Dale jen „Savas“.*

¹¹⁷ *Rozsudek Evropského soudního dvora ze dne 20. 09. 2007 v případě C-16/05, The Queen on the application of: Veli Tum, Mehmet Dari v. Secretary of State for the Home Department. Dale jen „Tum and Dari“.*

6 Návrhy a závěry de lege ferenda

Pokud se zamyslíme nad budoucím směřováním států VP a jejich dohod dojdeme k určitým závěrům a návaznostem, jež poskytuje níže uvedený text.

Na základě deklarace přijaté v závěru summitu ve Vilniusu se dá říci, že můžeme očekávat v budoucnosti pokrok v oblasti víz s cílem vytvoření bezvízového styku mezi EU a zmiňovanými zeměmi, rozvíjení vzájemné „byznys dimenze“, postupné rozvíjení společného prostoru vědy, výzkumu i inovací, podporu mezilidských vztahů a snahu o další aproximaci v oblastech jako je spravedlnost a vnitro.¹¹⁸ Také díky implementacím AA a dalšímu provádění reforem se dá předpokládat, že bude docházet k postupné ekonomické integraci směrem do vnitřního trhu a vzniku hospodářského prostoru.

EU je zavázána k zapojování partnerských států do unijních programů a spolupráci s agenturami EU. Během tohoto roku můžeme předpokládat postupné navázání rozhovorů mezi EU a Běloruskem ohledně vízové facilitace a zlepšení situace v Arménii na základě přijaté Deklarace EU a Arménie. Gruzie a Moldavsko se díky Asociačním agendám přibližovaly k podpisu AA, které parafovaly a jejich vize podpisu se zrealizovala v rámci tento rok. Společně s podpisem AA Gruzie a Moldavska sama Ukrajina i přes veškeré vnitrostátní boje podepsala ekonomickou část AA. Její politická část již od března 2014 byla podepsána. Tedy můžeme u dané trojice států očekávat postupnou modernizaci, transformaci a především přibližování se k EU. Především Ukrajina svým chováním a politikou jasně dává najevo směřování ke klasické demokracii s pevnými vazbami na EU, neboť lidská práva a hodnoty, jež zastává EU, jsou hlavním hnacím motorem občanů v nynějších těžkých chvílích.

Orientace na Rusko potvrdila Arménie, která podpis AA nakonec odmítla a oznámila směřování do eurasijské celní unie Ruska, Běloruska a Kazachstánu. Celkově není jasná stabilita a perspektiva celého eurasijského projektu, a tak je zde možnost zpětné orientace států na integraci s EU. V případě Ázerbájdžánu se dá předpokládat úspěšné pokračování v rozhovorech s WTO a možnosti budoucího členství v této organizaci, což je podmínkou u DCFTA. Bělorusko také pokračuje v rozhovorech s WTO, avšak zde je spatřován základní problém, a to nedemokratický režim země vedený prezidentem Lukašenkem, kdy tento je

¹¹⁸ *Today at the third Eastern Partnership summit. [online]. europa.eu, 2013 [cit. 2014-03-06]. Dostupné z: <http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-13-1074_en.htm>.*

přirovnáván k autoritářskému režimu. Budoucnost Běloruska, která by směřovala k evropské integraci je proto nejistá.

V rámci projektu VP EU, vzhledem k výše uvedenému, můžeme proto předpokládat jisté rozdělení projektu na tzv. rychlejší a pomalejší proud. V Arménii by se spolupráce věnovala především problematické otázce Náhorního Karabachu, budování demokratických institucí a posílení občanské společnosti. V rámci Běloruska by byla snaha také o řešení vnitropolitické situace, ochrany lidských práv a základních svobod, zavádění demokracie a svobody slova. S Ázerbájdžánem předpokládejme, že se spolupráce upřednostní na vízovou facilitaci a také ustálení demokratických prvků, právního státu, lidských práv a výše zmíněných požadavků ze strany EU. Tato trojka by mohla tvořit tzv. pomalejší proud, na druhé straně Moldavsko, Gruzie a Ukrajina by mohly tvořit proud rychlejší.

Obecně lze říci, že v rámci následujícího summitu, který se bude konat roku 2015 v Rize, bude posouzen dosažený pokrok a nastíněno další směřování vzájemné spolupráce.

Závěr

VP v rámci vnějších vztahů zaujímá velice významné místo a přináší mnoho pozitiv. Spolupráce šestice států a EU je vnímána jako specifická forma spolupráce, kde dochází k realizaci partnerství díky EPS, jež vznikla na základě tendencí v rozšiřování EU a tedy růstem počtu nových „sousedů“. Od počátku zde byly zahrnuty dvě odlišné skupiny, dle nichž postupně vznikly dvě rozdílné iniciativy, a to VP a Unie pro Středomoří.

VP přispívá k udržování demokracie, bezpečnosti a prosperity, kdy toto je nejen v zájmu občanů států VP, ale i občanů EU. Díky svým vnějším vztahům EU utváří síť dohod, kdy jeden z možných typů jsou tzv. AA. Jedná se o nástroj asociační politiky EU, jež utváří nejužší vztah mezi EU a třetím státem. Kapitola 2 a 4 nám poskytla obsáhlou odpověď na první výzkumnou otázku a to, jaký je právní rámec vzájemných vztahů. Druhá výzkumná otázka, jež na začátku psaní diplomové práce byla položena, se dotazovala, jaké jsou příčiny v rámci stagnace procesu vyjednávání AA, kdy na tuto nalezneme ve 4. kapitole široce rozpracovanou odpověď.

Cílem práce bylo vymezení cesty k zodpovězení kladené hypotézy, a to jsou-li AA efektivním instrumentem v rámci procesu integrace států VP na cestě k EU.

Právní rámec vzájemných vztahů je dán uzavřenými dohodami, jež u států Ukrajiny, Gruzie a Moldavska se jedná o AA. Tyto upravují, jak lze z textu vypožorovat, široké spektrum společného zájmu v oblastech politické, hospodářské, ekonomické, justiční, bezpečnostní spolupráce aj., prohlubují vzájemnou integraci, napomáhají přibližování se státu k EU v sektorových oblastech a díky nim vzniká pro přidruživší se stát možnost podílení se na mnoha iniciativách EU.

I přes negativní vnitropolitické situace v zemích VP můžeme u některých vypožorovat velmi silnou snahu o integraci, zejména u Ukrajiny. Díky zkoumání, jež byla v rámci psaní diplomové práce provedena a představena v předchozích kapitolách, jsem došla k závěrům, jež předkládají jasnou odpověď na předloženou hypotézu.

AA jsou jedním z nejvýznamnějších nástrojů privilegovaných vztahů, určují právní rámec, který slouží k přidružení států k EU. Díky tomu, že SD EU je dle judikatury řadí mezi unijní právo, jsou způsobilá mít přímý účinek, dle splnění podmínek, společně i s akty sekundárního asociačního práva, kdy tyto jsou považovány za tzv. akty orgánů EU, tedy jsou postaveny na úroveň sekundárním aktům EU. Přímý účinek má nepostradatelný důsledek pro

občany přidruženého státu, jelikož tito mají možnost domáhat se práva před soudy členských států EU, v čemž je spatřována zvýšená ochrana a vymahatelnost subjektivních práv.

Státy VP se potýkají se značnými vnitrostátními problémy, a tak je velice důležité, aby EU vytvářela svou politiku navenek způsobem, jež zajistí zachování jeho rozvoje, kreativity, avšak v reálném kontextu s budoucností. Na rozdíl od Evropských AA Dohody o přidružení výše uvedené přinášejí nový speciální druh dohod, který specifikuje charakter země, kulturu, historii a potřeby daného státu. Přinášejí větší flexibilitu, velmi odbornou propracovanost, jež odpovídá dané zemi, zde mluvíme o tzv. dohodách na míru a po obsahové stránce se jedná o rozsáhlejší dokument, než dosavadní AA. Dále můžeme efektivitu AA spatřovat v jejich přesném vymezení podrobných pokynů, jde-li o přijímání právních předpisů EU, tedy obsahují časovou posloupnost pro plnění sblížení. Není zde dána možnost vlastního uvážení, avšak na druhou stranu je zde princip more for more, jež aktivitu země vykompenzovává a motivuje k větším pokrokům. AA obsahují silný požadavek na lidská práva, demokracii, právní stát, což především na příkladu Ukrajiny vidíme jako prioritu, jež je pro samotný stát i občany velmi silným impulzem na cestě k EU.

Dohody o partnerství představují pro země VP nové vyhlídky a možnosti, jež mohou přinést budoucí přidružení se státu k EU. Jedná se o určitý způsob jak zajistit prosperitu sousedním zemím na východě Evropy a stabilitu v oblasti bezpečnosti, proto se přidružení stalo jedním z nejvýznamnějších nástrojů vnějších vztahů EU a má své významné postavení, především z jeho strategického hlediska. V kontextu s vývojem na Ukrajině se tyto AA stávají nejen právním, ale i hodnotovým symbolem vzájemných vztahů.

Svou hypotézu mohu diplomovou prací potvrdit, neboť své tvrzení opírám o výše zmíněná fakta. Jedná se o velice efektivní nástroj v rámci procesu integrace států VP k EU.

Seznam použitých zdrojů

Monografie

KÜHN, Zdeněk. Samovykonatelnost, přímá účinnost a některé teoretické otázky aplikace mezinárodních smluv ve vnitrostátním právu. *Právník*. 2004, roč. 143, č. 5.

MALENOVSKÝ, Jiří. Mezinárodní právo veřejné: jeho obecná část a poměr k jiným právním systémům, zvláště k právu českému. 5., podstatně upr. a dopl. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2008. 551 s. Edice učebnic PrF MU; sv. 402. ISBN 978-80-210-4474-6.

SVOBODA, Pavel. Právní problémy tzv. vnějších smluv Evropské unie. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2009. 135 s. *Prameny a nové proudy právní vědy*; no. 42. ISBN 978-80-87146-20-0.

ŠIŠKOVÁ, Naděžda. From Eastern Partnership to the Association A Legal and Political Analysis. Cambridge Scholars Publishing, 2014. ISBN 978-1-4438-5819-9.

ŠIŠKOVÁ, Naděžda. Základní otázky sblížení českého práva s právem ES. Vyd. 1. Praha: Codex Bohemia, 1998. 333 s. Právnícké knihy Codexu. ISBN 80-85963-77-9.

Právní předpisy

Association Agreement between the European Union and the European Atomic Energy Community and their Member States, of the one part, and Ukraine, of the other part. [online]. eeas.europa.eu, 30.3.2012 [cit. 2014-03-06]. Dostupné z: <http://eeas.europa.eu/ukraine/docs/association_agreement_ukraine_2014_en.pdf>.

Association Agreement between the European Union and the European Atomic Energy Community and their Member States, of the one part, and Georgia, of the other part. [online].

eeas.europa.eu, 2013 [cit. 2014-03-06]. Dostupné z: <http://eeas.europa.eu/georgia/assoagreement/assoagreement-2013_en.htm>.

Association Agreement between the European Union and the European Atomic Energy Community and their Member States, of the one part, and the Republic of Moldova, of the other part: PREAMBLE. [online]. eeas.europa.eu, 2013 [cit. 2014-03-06]. Dostupné z: <http://eeas.europa.eu/moldova/assoagreement/pdf/md-aa-preamble_en.pdf>.

FRANCOVÁ, Jana, ed. a SOCHOREK, Jan, ed. Lisabonská smlouva: konsolidovaný text Smlouvy o Evropské unii a Smlouvy o fungování Evropské unie ve znění Lisabonské smlouvy. [Praha]: Úřad vlády České republiky, Odbor informování o evropských záležitostech, ©2008. 508 s. ISBN 978-80-87041-38-3.

Lisabonská smlouva pozměňující Smlouvu o Evropské unii a Smlouvu o založení Evropského společenství. [online]. eur-lex.europa.eu, Lisabon, 2007 [cit. 2014-03-06]. Dostupné z: <<http://eur-lex.europa.eu/JOHtml.do?uri=OJ:C:2007:306:SOM:CS:HTML>>.

PARTNERSHIP AND COOPERATION AGREEMENT between the European Communities and their Member States, and Ukraine. [online], euroskop.cz. 14.06.1994 [cit. 2014-03-06]. Dostupné z: <http://www.euroskop.cz/gallery/5/1703-1e1e7067_143c_4976_ba8d_f0cb9568c821.pdf>.

PARTNERSHIP AND COOPERATION AGREEMENT between the European Communities and their Member States, of the one part, and the Republic of Armenia, of the other part. [online]. euroskop.cz, 22.04.1996 [cit. 2014-03-06]. Dostupné z: <http://www.euroskop.cz/gallery/5/1709-0f9539ae_f3a7_4e0a_a5ff_6ec2e13e07a8.pdf>.

PARTNERSHIP AND COOPERATION AGREEMENT between the European Communities and their Member States, of the one part, and the Republic of Azerbaijan, of the other part. [online]. euroskop.cz, 22.04.1996 [cit. 2014-03-06]. Dostupné z: <http://www.euroskop.cz/gallery/5/1708-2ee6582d_761d_4e80_a96b_0df4e9f1f10b.pdf>

Internetové zdroje

ANAÍS MARIN. How to deal with an unfriendly neighbour? Belarus in the Eastern Partnership: five steps for a paradigm shift. [online], easternpartnership.org. 20.10.2011 [cit. 2014-03-06]. Dostupné z: <<http://www.easternpartnership.org/publication/politics/2011-10-20/how-deal-unfriendly-neighbour-belarus-eastern-partnership-five-steps>>.

Azerbaijan accession negotiations gain momentum. [online].wto.org, 21.2.2014 [cit. 2014-03-06]. Dostupné z: <http://www.wto.org/english/news_e/news14_e/acc_aze_21feb14_e.htm>.

BONČKOVÁ, Helena. ZPŮSOBY PŘÍMÉ REALIZACE ZÁVAZKŮ Z TZV. VNĚJŠÍCH SMLUV SJEDNANÝCH V RÁMCI EU V PRÁVNÍM ŘÁDU ČR: Výzkumný projekt Ministerstva zahraničních věcí RM 03/01/11. In: Wwww.mzv.cz [online]. 2013 [cit. 2014-12-03]. Dostupné z: <www.mzv.cz/file/998275/ZkracenaStudie_RM_03>.

CIHELKOVÁ, Eva. Evropská politika sousedství: nástroj budování prostoru bezpečnosti, stability a prosperity?. [online]. ces.vse.cz, 2011 [cit. 2014-03-06]. Dostupné z: <<http://ces.vse.cz/wp-content/cihelkova.pdf>>.

COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE COUNCIL AND THE EUROPEAN PARLIAMENT Wider Europe — Neighbourhood: A New Framework for Relations with our Eastern and Southern Neighbours. [online]. ec.europa.eu, Brusel, 2003 [cit. 2014-03-06]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/com03_104_en.pdf>.

COMMUNICATION FROM THE COMMISSION European Neighbourhood Policy STRATEGY PAPER. [online]. ec.europa.eu, Brusel, 2004 [cit. 2014-03-06]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/strategy/strategy_paper_en.pdf>.

DANĚK, Pavel. Bělorusko v předvečer summitu Východního partnerství ve Vilniusu [online], Amo.cz. 24.11.2013 [cit. 2014-03-06]. Dostupné z: <<http://www.amo.cz/publikace/belorusko-v-predvecer-summitu-vychodniho-partnerstvi-ve-vilniusu.html#.Uw76O-N5Nn8>>.

Dohody o partnerství a spolupráci (APC): Rusko, východní Evropa, jižní Kavkaz a Střední Asie. [online]. europa.eu, 2010 [cit. 2014-03-06]. Dostupné z: <http://europa.eu/legislation_summaries/external_relations/relations_with_third_countries/eastern_europe_and_central_asia/r17002_cs.htm>.

Eastern Partnership. [online]. europa.eu, Brusel, 2009 [cit. 2014-03-06]. Dostupné z: <http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-09-217_en.htm?locale=en>.

Eastern Partnership glossary. [online]. Enpi-info.eu, Brusel, 2011 [cit. 2014-03-06]. Dostupné z: <http://enpi-info.eu/files/interview/glossary_en.pdf>.

EU extends and updates restrictive measures against Belarus. In: [Http://eeas.europa.eu/](http://eeas.europa.eu/) [online]. 2014 [cit. 2014-11-09]. Dostupné z: <http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_Data/docs/pressdata/EN/foraff/145562.pdf>.

EU-Ukraine Association Agreement “Guide to the Association Agreement. In: [Http://eeas.europa.eu](http://eeas.europa.eu/) [online]. [cit. 2014-12-08]. Dostupné z: <http://eeas.europa.eu/images/top_stories/140912_eu-ukraine-association-agreement-quick_guide.pdf>.

EU Will Not Sign Agreement with Armenia, Commissioner Says. [online]. asbarez.com, 2013 [cit. 2014-03-06]. Dostupné z: <<http://asbarez.com/113868/eu-will-not-sign-agreement-with-armenia-commissioner-says/>>.

Euronest Parliamentary Assembly: Rules of Procedure of the EURONEST Parliamentary Assembly. [online]. easternpartnership.org , Brusel, 2011 [cit. 2014-03-06]. Dostupné z: <http://www.easternpartnership.org/sites/default/files/euronest_rules_of_procedure_1.pdf>.

European union external action. [online], eeas.europa.eu. [cit. 2014-03-06]. Dostupné z: <http://eeas.europa.eu/belarus/index_en.htm>.

Evropský parlament ratifikoval asociační dohodu mezi EU a Ukrajinou. In: [Http://www.europarl.europa.eu](http://www.europarl.europa.eu) [online]. 16.9.2014 [cit. 2014-11-08]. Dostupné z:

<<http://www.europarl.europa.eu/news/cs/news-room/content/20140915IPR62504/html/Evropský-parlament-ratifikoval-asociační-dohodu-mezi-EU-a-Ukrajinou>>.

Information on the EU-Ukraine Association Agreement. [online].eeas.europa.eu, [cit. 2014-03-06]. Dostupné z: <http://eeas.europa.eu/top_stories/2012/140912_ukraine_en.htm>.

KUCHYŇKOVÁ, PETRA. ZEMĚ VÝCHODNÍHO PARTNERSTVÍ A KONTAKTY MEZI LIDMI: Asociační dohoda. [online]. 2012 [cit. 2014-03-06]. Dostupné z: <demas.cz/k-precten/anal-zy-a-publikace?aid=5060&pid=4662&sa=1>.

Joint Declaration of the Eastern Partnership Summit, Warsaw, 29-30 September 2011. [online], consilium.europa.eu. Varšava, 30.9.2011 [cit. 2014-03-06]. Dostupné z: <http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_Data/docs/pressdata/en/ec/124843.pdf>.

KUZNICKÁ, Anna. Ukrajinský premiér dnes podepsal s lídry EU část asociační dohody. In: <http://www.euractiv.cz/> [online]. 21.3.2014 [cit. 2014-11-08]. Dostupné z: <<http://www.euractiv.cz/vnejsi-vztahy/clanek/ukrajinsky-premier-dnes-podepsal-s-lidry-eu-cast-asociacni-dohody-011666>>.

LÍDL, Václav. Arménie v předvečer summitu Východního partnerství ve Vilniusu. [online].amo.cz, 22.04.1996 [cit. 2014-03-06]. Dostupné z: <<http://www.amo.cz/publikace/armenie-v-predvecer-summitu-vychodniho-partnerstvi-ve-vilniusu.html#.Uv3TrChe74Q>>.

Members and Observers. [online].wto.org, 2013 [cit. 2014-03-06]. Dostupné z: <http://www.wto.org/english/thewto_e/whatis_e/tif_e/org6_e.htm>.

Nová a ambiciózní evropská politika sousedství. [online]. europa.eu, Brusel, 2011 [cit. 2014-03-06]. Dostupné z: <http://europa.eu/rapid/press-release_IP-11-643_cs.htm>.

RUFFER, Emil. Přidružení států střední a východní Evropy a Turecka k Evropské unii jako nástroj privilegovaných vnějších vztahů ve světle judikatury Evropského soudního

dvora [online]. Praha, 2006 [cit. 5.12.2014]. 165 s. Dostupné z:<file:///C:/Users/ew/Downloads/IPTX_D880095675.pdf>. Disertační práce. PF UK. Vedoucí práce Pavel Svoboda.

Smluvní vztahy EU a třetích zemí. [online].euroskop.cz, [cit. 2014-03-06]. Dostupné z: <<https://www.euroskop.cz/203/sekce/smluvni-vztahy-eu-a-tretich-zemi/>>.

Společná deklarace z pražského summitu o Východním partnerství. [Http://europa.eu/](http://europa.eu/) [online]. 2009 [cit. 2014-12-17]. Dostupné z: <http://europa.eu/rapid/press-release_PRES-09-78_cs.htm?locale=en>.

SVOBODA, Pavel. Ke vztahu mezinárodních závazků EU a jejich členských států. In: [Http://www.ipravnik.cz/](http://www.ipravnik.cz/) [online]. 2002 [cit. 2014-12-01]. Dostupné z: <http://www.ipravnik.cz/cz/clanky/pravo-evropske-a-mezinarodni/art_3690/ke-vztahu-mezinarodnich-zavazku-eu-a-jejich-clenskych-statu.aspx>.

ŠIŠKOVÁ, Naděžda. INSTITUCIONÁLNÍ STRUKTURA PRO ZAJIŠTĚNÍ PROCESU SBLIŽOVÁNÍ ČESKÉHO PRÁVA S PRÁVEM EVROPSKÝCH SPOLEČENSTVÍ (VYBRANÉ OTÁZKY). ACTA UNIVERSITATIS PALACKIANAE OLOMUCENSIS FACULTAS IURIDICA. 1999, roč. 1999, č. 1. Dostupné z: <<http://publib.upol.cz/~obd/fulltext/iuridic1/iuridic1-18.pdf>>.

VALACHOVÁ, Sára. PRÁVNÍ PROBLÉMY VNĚJŠÍHO ZASTUPOVÁNÍ EU. In: [online]. 2012 [cit. 2014-12-03]. Dostupné z: <<http://svoc.prf.cuni.cz/sources/5/9/146.pdf>>.

Today at the third Eastern Partnership summit. [online]. europa.eu, 2013 [cit. 2014-03-06]. Dostupné z: <http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-13-1074_en.htm>.

Ukraine, Domestic situation. [online]. easternpartnership.org, [cit. 2014-03-06]. Dostupné z: <<http://www.easternpartnership.org/partner-states/ukraine>>.

Ukraine. [online].eeas.europa.eu, [cit. 2014-03-06]. Dostupné z: <http://eeas.europa.eu/ukraine/index_en.htm>.

VOTAVOVÁ, Vladka. Moldavsko v předvečer summitu Východního partnerství ve Vilniusu. [online]. amo.cz, 24.11.2013 [cit. 2014-03-06]. Dostupné z: <<http://www.amo.cz/publikace/moldavsko-v-predvecer-summitu-vychodniho-partnerstvi-ve-vilniusu.html#.Uv85AWJ5Nh4>>.

Východní partnerství. [online]. mzv.cz, 2012 [cit. 2014-03-06]. Dostupné z: <http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/evropska_unie/vychodni_partnerstvi/index.htm>.

Judikatura

Rozsudek Evropského soudního dvora, ze dne 30.9. 1987, C-12/86-Demirel v. Stadt S. Gmünd.

Rozsudek Evropského soudního dvora, ze dne 20. 9. 1990, C-192/89-Sevince v. S. Van Justitie.

Rozsudek Evropského soudního dvora ze dne 16. 12. 1992, C-237/91 – Kus v. Landeshauptstadt Wiesbaden.

Rozsudek Evropského soudního dvora ze dne 19. 11. 2002, C-188/00- Kurz.

Rozsudek Evropského soudního dvora ze dne 5. 10. 1994, C-355/93, Eroglu v. Land Baden-Württemberg.

Rozsudek Evropského soudního dvora ze dne 18.12. 2008, Altun, C-337/07, Sb.rozh.s. I-1323.

Rozsudek Evropského soudního dvora ze dne 06. 06. 1995, C-434/93, Ahmet Bozkurt v. Staatssecretaris van Justitie. Dale jen „Bozkurt“.

Rozsudek Evropského soudního dvora ze dne 8. 11. 2012, Gülbahce, C-268/11.

Rozsudek Evropského soudního dvora ze dne 29. 4. 2010, Komise v. Nizozemsko, C-92/07, Sb.rozh.s. I-03683.

Rozsudek Evropského soudního dvora ze dne 08. 05. 2003, C-171/01, Wahlergruppe ,Gemeinsam Zajedno/Birlikte Alternative und Grune GewerkschafterInnen/UG.

Rozhodnutí Evropského soudního dvora ze dne 25. 07. 2008, Nihat Kahveci v. Consejo Superiorde Deportes and Real Federacion Espanola de Futbol, C-152/08, Sb.rozh.s. I-6291.

Rozsudek Evropského soudního dvora ze dne 6.6. 1995, C-434/93 – Bozkurt v. S.van Justitie.

Rozsudek Evropského soudního dvora ze dne 10. 02. 2000, C-340/97, Omer Nazli, Caglar Nazli,Melike Nazli v. Stadt Nurnberg. Dale jen „Nazli“.

Rozsudek Evropského soudního dvora ze dne 02. 06. 2005, Georg Dorr v. Sicherheitsdirektion fur das Bundesland Karnten and Ibrahim Unal v. Sicherheitsdirektion fur das Bundesland Vorarlberg, C-135/03, Sb.rozh.s. I-6909.

Rozsudek Evropského soudního dvora ze dne 30. 09. 2004, Engin Ayaz v. Land Baden-Wurttemberg , C-275/02, Sb.rozh.s. I-8765.

Rozsudek Evropského soudního dvora ze dne 11. 11. 1999, C-178/98, Belgický stát v. Mesbah.

Rozsudek Evropského soudního dvora ze dne 07. 07. 2005, Ceyhun Aydinli v. Land Baden-Wurttemberg , C-373/03, Sb.rozh.s. I-6181.

Rozsudek Evropského soudního dvora ze dne 25. 09. 2008, Hakan Er v. Wetteraukreis , C-453/07, Sb.rozh. s. I-7299.

Rozsudek Evropského soudního dvora ze dne 11. 05. 2000 v případě C-37/98, The Queen v. Secretary of State for the Home Department, ex parte: Abdulnasir Savas. Dale jen „Savas“.

Rozsudek Evropského soudního dvora ze dne 20. 09. 2007, The Queen on the application of: Veli Tum, Mehmet Dari v. Secretary of State for the Home Department. Dale jen „Tum and Dari“, C-16/05, Sb. rozh. s. I-07415.

Rozsudek Evropského soudního dvora ze dne 29. 1. 2002, Pokrzepowicz-Meyer, C-162/00, ECR, s. 1049.

Resumé

Diplomová práce se zabývá Asociačními dohodami a dohodami uzavřenými se státy Východního partnerství v rámci vnějších vztahů Evropské unie při praktickém zaměření se na Ukrajinu. Práce přibližuje čtenáři problematiku vzájemných smluvních rámců, které prohlubují společné privilegované vztahy v kontextu s vnitropolitickou situací v daných šesti zemích. V rámci prvních kapitol diplomová práce pojednává o Evropské politice sousedství, iniciativě Východního partnerství a jeho přínosu, dále je věnována pozornost vnějším smlouvám, jež jsou uzavírány s Evropskou unií, jejich právní povaze, účinkům a druhům s důrazem na Asociační dohodu s Ukrajinou. Třetí kapitola obsahuje komparaci tzv. Evropských asociačních dohod a Asociačních dohod uzavřených se státy Východního partnerství, rozbor aktérů, kteří utvářejí společné vztahy, institucionální struktura dohod a sekundární asociační právo, jež je těmito orgány tvořeno. Následující kapitola přibližuje čtenáři vzájemně uzavřené dohody v užším slova smyslu a jejich analýzu. Jsou zde rozebírány vztahy Evropské unie a Ukrajiny. Následuje doplnění práce o judikaturu Soudního dvora Evropské Unie, jež se k problematice Asociačních dohod vyjadřuje, a v závěru jsou vzneseny úvahy ohledně možného budoucího vývoje států Východního partnerství od přidružení k asociaci.

Klíčová slova

Asociační dohody se státy Východního partnerství, Asociační dohoda, Dohoda o partnerství a spolupráci, Evropská unie, Soudní dvůr EU, vnější vztahy EU, Ukrajina, Moldavsko, Gruzie, Arménie, Ázerbájdžán, Bělorusko, sekundární asociační právo, smíšené smlouvy, Evropské asociační dohody, Východní partnerství, Evropská politika sousedství.

Abstract

This thesis deals with the Association Agreements and Agreements concluded with the Eastern Partnership countries within the European Union external relations in practical focus on the Ukraine. The work brings readers the matter of contractual frameworks that enhance joint privileged relations in the context of the political situation in the six countries. Within the first chapter the thesis talks about the European Neighbourhood Policy, the Eastern Partnership initiative and its benefits, further attention is paid to external agreements which are concluded with the European Union, their legal nature, effects and species, with emphasis on the Association Agreement with the Ukraine. The third chapter contains comparison of so-called European Association Agreements and Association Agreements with the countries of the Eastern Partnership, an analysis of the actors who shape the common relations, institutional structure of the Agreements and secondary association law, which is formed by those authorities. The following chapter introduces the reader mutually concluded Agreements in the strict sense and analysis. There are analyzed relations between the European Union and the Ukraine. Then the thesis is supplemented by the case law of the Court of Justice of the European Union, which is the issue of Association Agreements expressed, and in the end are raised considerations regarding the possible future development of the Eastern Partnership from affiliation to Association.

Key words

Association agreements with the countries of the Eastern Partnership, the Association Agreement, the Partnership and Cooperation Agreement, the European Union, the European Court of Justice, EU external relations, Ukraine, Moldova, Georgia, Armenia, Azerbaijan, Belarus, secondary association law, mixed agreements, the European Association Agreement, the Eastern Partnership, the European Neighbourhood Policy.